

COVERSTORY

SKYPE: VOOR BELLEN ÉN CHATTEN

GRATIS!

www.livre.nl

VERDER DEZE MAAND

- SAKAI: OPEN SOURCE ELO VOOR DE TOEKOMST?
- DE RELATIE TUSSEN ARCHITECTUUR EN ICT
- MOGROEP MET APPLICATIE UIT DE OPEN SOURCE
- DIGITALE DETENTIE GOOIT GEVANGENIS 'OPEN'
- TIDDLYWIKI, EEN SNELLE CLIENT-SIDE WIKI

COLOFON

Livre is een uitgave van Stichting Livre (www.livre.nl). De content (teksten en foto's) van Livre valt onder de Creative Commons licentie. De Creative Commons licentie waar Livre voor heeft gekozen betekent dat de content van Livre niet voor commerciële doeleinden gebruikt mag worden (Non-commercial) en dat de oorspronkelijke tekst niet gewijzigd mag worden (No Derivative Works). Zie verder: <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.5/deed.nl>

Advertenties: adverteren@livre.nl

Redactie: redactie@livre.nl

Vormgeving: design@livre.nl

AAN DIT NUMMER WERKTEN MEE:

Gert-Paul van der Beek, Frans Benneker, Erwin Boogert, Roel Bouwman, Erik Dooper (columnist), Erik van Gils, Peter D'Hollander, Frits de Jong, Arjan Menger (vormgeving), Marco Theunissen, Martijn Weisbeek en Peter Wouda.

ERVARINGEN UITWISSELEN?

Reageren op een artikel of ervaringen uitwisselen met betrekking tot open source software of open standaarden? Het (vernieuwde!) Forum van Livre is daarvoor een geschikte locatie:

<http://www.livre.nl/forum>

Advertentie

Tim goes

ambo
uto
M.A.D. atabase

Met een geavanceerde zoekfunctie, geordende interface en uiterst uitgebreide database is het nu voor iedereen mogelijk om een online occasion-dealer te zijn.

M.A.D. in actie: www.m-a-d.nl

Tim online: t: 076 50 23222
e: www.tim-online.nl

PIONIERSWERK

Het pionierswerk is verricht! Livre Magazine (en haar voorloper OpenMagazine) hebben in de afgelopen 1,5 jaar veel werk verricht om open source software en open standaarden bij een groot publiek bekend te maken. Dat heeft resultaat gehad. Je merkt het onder meer uit de vele reacties 'uit het veld' en het feit dat 1,5 jaar na de oprichting bijna 3300 mensen zich hebben ingeschreven als abonnee. Menig krant of vakblad boekt mindere cijfers.

Steeds vaker wordt Livre ook genoemd als nieuws- en archiefbron en het magazine mag gezien worden als het enige Nederlandstalige blad dat zich richt op de mens, instelling en het bedrijf achter de software. Wij denken dat we dan ook zeker in onze opzet geslaagd zijn om open source software en open standaarden bij een breder publiek bekend te maken.

Nu het meeste pionierswerk achter de rug is, is het tijd om de bakens te verzetten en onze energie op een ander manier aan te wenden. Daarin zal de website van Livre centraal staan. Het betekent dat de content vanaf nu alleen nog te vinden zal zijn op de Livre-website.

Of dat een verarming is? De content blijft grotendeels gelijk, wordt in een aantal gevallen dynamischer en toegankelijker (geen registratie meer!) en er kan flexibeler omgesproken worden met (actuele) bijdragen. Bovendien is er geen strakke deadline meer waar redacteurs en gastschrijvers zich aan te houden hebben. Een verhaal kan na binnenkomst (en nadat het eventueel geredigeerd is) direct op de site geplaatst worden.

De afgelopen dagen zijn de eerste bijdragen (onder meer die van Marijk van der Wende en Mathieu Paapst) al op de site geplaatst, en vele bijdragen zullen volgen. Daar zijn we van overtuigd.

Stichting Livre:

Frits de Jong, Arjan Menger, Marco Theunissen

INHOUDSOPGAVE

4-8 COVERSTORY: SKYPE: VOOR BELLEN ÉN CHATTEN

Bellen via het Internet wordt steeds populairder. De verwachting is dat in 2009 eenderde van de Europese en Amerikaanse bevolking telefoongesprekken via internet voert. Een van de manieren om te bellen via het Internet is door gebruik te maken van Skype, een gratis stuk software waarmee gebruikers kunnen bellen én chatten.

9-11 SAKAI, EEN COMMUNITY SOURCE ELO VOOR DE TOEKOMST?

De elektronische leeromgeving (elo) Blackboard lijkt als marktleider in het Nederlandse hoger onderwijs zijn langste tijd gehad te hebben. Meerdere producten staan in de rij om het stokje van Blackboard over te nemen. De open source ELO Sakai is één van de kanshebbers. Diverse Nederlandse hoger onderwijs instellingen zijn al voorzichtig aan het experimenteren met alternatieven, zoals de Universiteit van Amsterdam.

12-14 ECOKATHEDRAAL EN ICT

In vergelijking tot de tijd die nodig was voor de evolutionaire ontwikkeling van de mens, is de tijd waarin ICT zich ontwikkeld heeft slechts een bijzonder kort moment. Het is dan ook niet verwonderlijk dat veel mensen de gevolgen van die snelle ontwikkelingen niet bij kunnen benen. Peter Wouda heeft de relatie tussen (fysieke) architectuur en ICT verder uitgewerkt, en daarbij de nadruk gelegd op de invloed van tijd.

15-16 MOGROEP MET VERNIEUWDE BRANCHEMONITOR KINDEROPVANG

De MOgroep, de brancheorganisatie voor Welzijn & Maatschappelijke Dienstverlening, Jeugdzorg en Kinderopvang, werkt momenteel met KPMG CT Information Technology en Syntens aan de invoering van de Branchemonitor Kinderopvang, een open source applicatie waarmee branchekenngetallen in de kinderopvang kunnen worden gedefinieerd en onderhouden.

17-18 DIGITALE DETENTIE GOOIT GEVANGENIS 'OPEN'

In het Detentie Concept Lelystad, een gevangeniscomplex dat deze maand geopend is en waar 150 kortgestraften hun straf moeten uitzitten, wordt niet alleen gedacht aan detentie maar ook gewerkt met de nieuwste technieken. Gedetineerden zijn uitgerust met een intern navigatiesysteem dat draait op open source software en open standaarden.

20 OSSL RECENSIES - TIDDLYWIKI

Iedere maand bespreken Erik Dooper en Erik van Gils in Livre om beurten een aantal applicaties uit de catalogus van het OSSL (Open Source Software Lab). Deze maand is het de beurt aan Erik van Gils die de applicatie TiddlyWiki, client-side wiki gebaseerd op XML (Extensible Markup Language) in combinatie met Javascript, bespreekt.

EN DE VASTE RUBRIEKEN:

- Column (Erik Dooper)
- Mozilla Internet
- Extensies in Mozilla
- Mozilla Tips

SKYPE: VOOR BELLEN ÉN CHATTEN

Bellen via het Internet wordt steeds populairder. De verwachting is dat in 2009 eenderde van de Europese en Amerikaanse bevolking telefoongesprekken via internet voert. Zo heeft analistenbureau Gartner onlangs bekendgemaakt. Een van de manieren om te bellen via het Internet is door gebruik te maken van Skype, een gratis stuk software waarmee gebruikers kunnen bellen én chatten. Erwin Boogert schreef een handleiding voor Skype en dat is het onderwerp geworden van deze (laatste) coverstory.

Door Erwin Boogert

Skype is een computerprogramma waarmee de gebruikers onderling gratis kunnen bellen en chatten. De software is gratis te installeren en is beschikbaar in veel talen. Daardoor is het aantrekkelijk Skype te gebruiken voor gesprekken met bekenden in verre landen, maar even zo goed om uren lang kosteloos te telefoneren met de burens of familie en vrienden.

Skype is een internettelefonieproduct. Internettelefonie wordt ook wel VoIP genoemd. Dat staat voor Voice over IP, 'spraak over IP-verbindingen' (internet). De telefoonverbindingen tussen gebruikers verlopen dus niet via het reguliere telefoonnet, maar via een breedbandige ADSL- of kabelinternetaansluiting. Het feit dat Skype-gesprekken via internet worden afgehandeld zorgt ervoor dat de gebruikers ervan gratis met elkaar kunnen bellen, ook in groepen van meer dan 2 bellers.

WAT HEB IK ERVOOR NODIG?

Vanzelfsprekend dien je eerst de gratis Skype-software te downloaden. Om te kunnen bellen met andere Skype-gebruikers zijn ook speakers en een microfoon een vereiste, of een koptelefoon met ingebouwde microfoon. Headsets (koptelefoon met microfoon) zijn bij iedere elektronicawinkel te koop voor hooguit een paar tientjes.

Niet zelden is het stekkertje voor de luidsprekers groen en die van de microfoon roze. Zoek naar de bijpassende kleuren aan de achterkant (soms voorkant) van de computer. Als er geen kleuren op staan, zoek dan naar icoontjes van microfoon en luidsprekers.

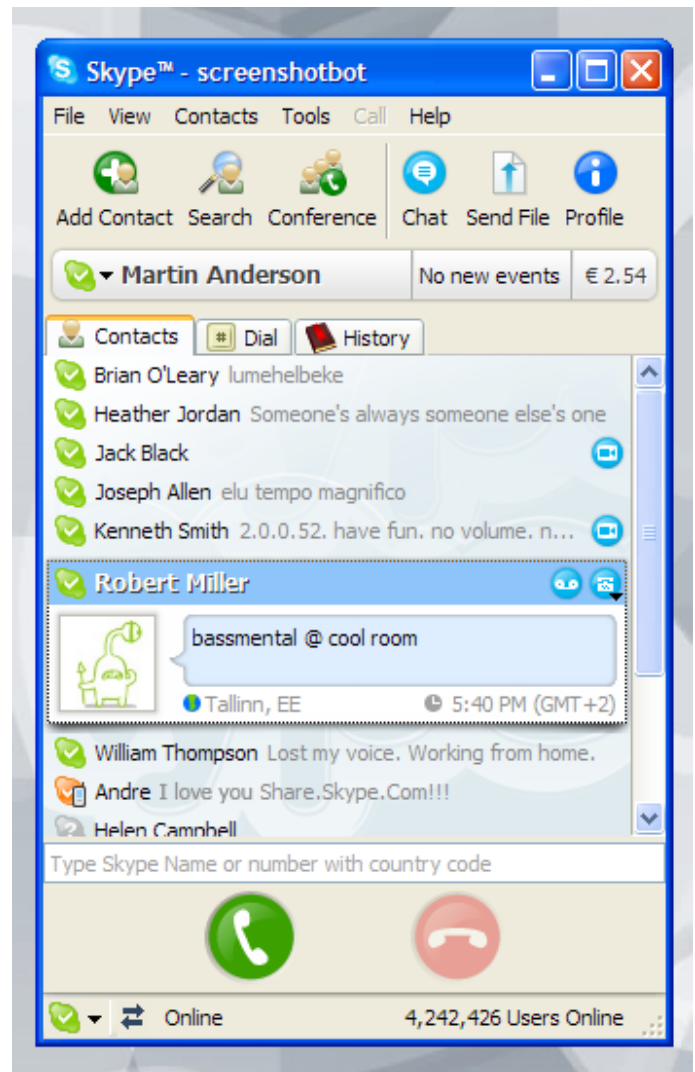
Een beperking van een headset is dat het bijbehorende snoer hooguit een meter of twee lang is. Het is dus vrij lastig om al bellend vrij door een kamer te lopen. Draadloze Skype-telefoons bieden hierbij een uitkomst.

VAN WIE?

Het programma is ontwikkeld door de makers van bestanddeelprogramma KaZaA, Janus Friis en Niklas Zennström, en verscheen in het voorjaar van 2003. Zennström werkte ooit voor telecombedrijf Tele2, bij het Zweedse hoofdkantoor. Het bedrijf Skype (hoofdkantoor in Luxemburg, filialen in het Estse Tallinn en Engelse Londen) werd in september 2005 voor 2,6 miljard dollar overgenomen door eBay. eBay ziet de communicatiediensten van Skype als een aanvulling op haar handelsplatformen.

TECHNIEK

De technologie waarop Skype is gebaseerd wordt ook wel peer-to-peer-technologie genoemd. Alle gebruikers vormen met elkaar een soort netwerk op zich, een netwerk dat toestaat dat gesprekken vanuit technisch oogpunt snel en efficiënt kunnen worden afgehandeld. Skype is beschikbaar

voor de besturingssystemen Windows, PocketPC, Mac OS X en Linux.

HOE GELD VERDIENEN?

Hoe verdient Skype geld als de software en de gesprekken gratis zijn? Het bedrijf verdient geld met, wat heet, aanvullende diensten. Een aanvullende dienst is bijvoorbeeld voicemail. Immers, Skype-gebruikers zijn enkel bereikbaar als ze online zijn. Om de gebruikers in een offline situatie toch bereikbaar te houden, biedt Skype tegen betaling een voicemaildienst. Zodra de Voicemail-gebruiker online gaat en iemand een bericht heeft ingesproken, krijgt hij een melding daarvan. Andere betaalde diensten zijn: een echt telefoonnummer aanvragen (internationaal), kunnen bellen naar vaste en mobiele nummers tegen goedkope tarieven, et cetera.

SKYPE: VOOR BELLEN ÉN CHATTEN

DE VOOR- EN NADELEN

Voordelen:

- Software gratis te downloaden
- Skype-gebruikers bellen en chatten onderling gratis, ook internationaal
- Onderling bellen blijft voor altijd gratis
- Geen reclame
- Geen last van firewalls
- Sterk beveiligd, amper tot niet af luisterbaar
- Aantrekkelijk voor softwareontwikkelaars
- Eigendom van een internationaal opererend bedrijf

Nadelen:

- Gebruikers dienen achter de pc te zitten
- Gratis bellen niet mogelijk naar vaste of mobiele nummers
- Systeembeheerders hebben niet volledig zicht op de werking van Skype
- Niet gebaseerd op open communicatieprotocollen (SIP)
- Niet-compatible met Google Talk, Yahoo/MSN Messenger
- SkypeOut is niet per definitie de goedkoopste optie om binnen en buiten Nederland te bellen

De Skype-software is op slechts één locatie te downloaden: Skype.com. Ook de updates, regelmatig verschijnende vernieuwde versies, zijn van deze site te downloaden.

DOWNLOADEN EN INSTALLEREN

1. Surf naar Skype.com
2. Download daar het programma
3. Dubbelklik het installatiebestand, volg de installatieprocedure
4. Let op: je kunt ervoor kiezen Skype te laten starten zodra de pc aangaat
5. Klaar

AANMELDEN

Als je Skype voor het eerst gebruikt, dien je een gebruikersnaam (minstens 6 tekens) en wachtwoord aan te maken. Zet Skype aan en volg de instructies op het scherm. Kies een herkenbare gebruikersnaam. Vul desgewenst ook je persoonsgegevens in. Dat zorgt ervoor dat anderen je snel en eenvoudig kunnen vinden in het ingebouwde telefoonboek van Skype. Mocht je ooit het zelf gekozen wachtwoord kwijtraken, dan kan Skype een automatisch een nieuw wachtwoord genereren en via e-mail toesturen. Het automatisch gegenereerde wachtwoord is vervolgens weer te vervangen door een zelf gekozen wachtwoord. Surf daarvoor naar je persoonlijke pagina op Skype.com. Dat is ook de pagina waar je cadeaubonnen, voicemail en andersoortige diensten kunt kopen.

Je kunt je persoonlijke gegevens op ieder gegeven moment veranderen of uitbreiden (bijvoorbeeld met een foto) via 'Bestand' -> 'Mijn Profiel'.

DE VERBINDING TESTEN

Het is raadzaam om na de installatie te testen of Skype werkt en of de microfoon en speakers het goed doen. Bel daarvoor met het automatisch antwoordapparaat van Skype

door de gebruiker echo123 te bellen. Vul die gebruikersnaam onderin het Skype-venster in, klik op de groene knop en volg de instructies. Als je jezelf bij de test niet hoort, controleer dan of de microfoon en speakers goed zijn aangesloten, het geluid aan staat en geluidsinstellingen op de computer goed staan.

CONTACTPERSONEN ZOEKEN EN TOEVOEGEN

De 'internettelefoon' staat op de computer. De eerste keer dat Skype aangaat, is de lijst met contactpersonen leeg. Het is dus tijd om het adresboek te vullen. Dat is een koud kunstje als je bekend bent met chatprogramma's zoals MSN Messenger en vergelijkbare chatprogramma's.

Klik in het Skype-menu op 'Acties' -> 'Zoek een Skype-gebruiker'. Er verschijnt een venster dat toegang geeft tot het Skype-telefoonboek. Er kan gezocht worden op gebruikersnaam, iemands echte naam of e-mailadres. Bovendien zijn de zoekcriteria te verfijnen door te zoeken op taal, iemands geslacht, woonplaats, et cetera.

De functie 'Acties' -> 'Contactpersoon toevoegen' doet bijna hetzelfde als 'Zoek een Skype-gebruiker', maar gaat ervan uit dat de (gebruikers)naam al bekend is en enkel nog ingetikt hoeft te worden.

Overigens, de knoppen 'Toevoegen' en 'Zoeken' doen hetzelfde als wat hierboven wordt beschreven.

KNOPPEN ZOEK EN VOEG TOE IN HOOFDMENU

Gebruikers van Microsoft Office Outlook hebben een leuk voordeel als ze Skype voor het eerst gebruiken. Klik 'Acties' -> 'Importeer contactpersonen' en volg de instructies op het scherm. Skype gaat van alle namen in Outlook onderzoeken of ze ook in Skypes on line telefoonboek voorkomen. Afhankelijk van de omvang van het Outlook-adresboek kan dit een of meerdere minuten duren. Geen paniek. Aan het einde van dit zoekproces kun je per gevonden Outlook-Skype-contactpersoon aangeven of je hem wel of niet in je Skype-lijst op wil nemen. Net als bij MSN Messenger maakt het overigens niet uit vanaf welke computer je op Skype inlogt. Het p2p-netwerk 'onthoudt' de contactlijst.

Het is even makkelijk iemand aan de contactlijst toe te voegen als iemand te verwijderen (en eventueel weer toe te voegen). Klik rechts op iemands naam en kies Verwijder (en eventueel Blokkeer).

TELEFOONNUMMER TOEVOEGEN

Gebruikers van SkypeOut, een betaaldienst, kunnen ook met vaste en mobiele nummers gesprekken voeren. Een 'echt telefoonnummer' voeg je aan Skype toe door in het hoofdvenster de knop 'Toevoegen' te klikken en naam en telefoonnummer van het contactpersoon toe te voegen. Ieder telefoonnummer dient er zo uit te zien:

+ [landencodenummer] [kengetal, zonder 0] [abonneenummer]

SKYPE: VOOR BELLEN ÉN CHATTEN

ON LINE BESCHIKBAARHEID

AANGEVEN

Van een echte telefoon kun je het geluid uitzetten of desnoods de stekker eruit trekken om niet gebeld te worden. Aangezien Skype de hele dag aan kan staan, zou de internettelefoon ook de hele dag door kunnen rinkelen. Niet iedereen is daarvan gediend, zeker niet als er geconcentreerd wordt gewerkt of als je simpelweg niet achter de computer zit.

STATUS VERANDEREN

Skype bevat, net als veel andere chatprogramma's, een knop om aan te geven of je beschikbaar bent voor belletjes en chats of niet. Anders gezegd: Skype bevat een on line status/presence indicator.

De on line status indicator kent 7 standen, met bijbehorende iconen:

- Uit
- Aan
- Aan, maar gebruiker is onzichtbaar (ziet alleen de status van anderen)
- Aan, en gebruiker wil graag chatten/bellen
- Aan, maar gebruiker wil niet gestoord worden
- Aan, maar gebruiker is even weg
- Aan, maar gebruiker is niet beschikbaar

Op ieder gegeven moment kan men zijn on line status veranderen. Dat kan door: 1) het Skype-icoon rechtsonderin het beeldscherm met de rechtermuisknop aan te klikken en 'Mijn Status' te veranderen; en 2) in Skypes hoofdvvenster de groene knop linksonderin een andere status te geven.

STATUS TONEN

Internetters die een persoonlijke website hebben, kunnen desgewenst een afbeelding op hun site zetten waar aan anderen kunnen zien of je te bellen bent of niet. Dat is echter geen dienst van het bedrijf Skype zelf, maar van een externe softwareontwikkelaar. De dienst heeft Jyve. Jyves Skype Card is een soort internetvisitekaartje dat je op je website kunt tonen. Als de gebruiker de zijn Skype-status verandert, wijzigt de bijbehorende melding op zijn website navenant.

BELLEN EN CHATTEN

Een telefoongesprek of chat beginnen met een andere Skype-gebruiker is zo eenvoudig als het aanklikken van een icoon. We zullen zien dat je ook met meerdere personen tegelijk kunt bellen en chatten, maar ook voor weinig geld naar vaste en mobiele telefoonnummers in binnen- en buitenland kunt bellen. Gesprekken, via tekst of spraak, kunnen enkel worden gehouden met Skypers die ook on line zijn. On line-gebruikers zijn herkenbaar aan het groen gekleurde icoon voor hun naam.

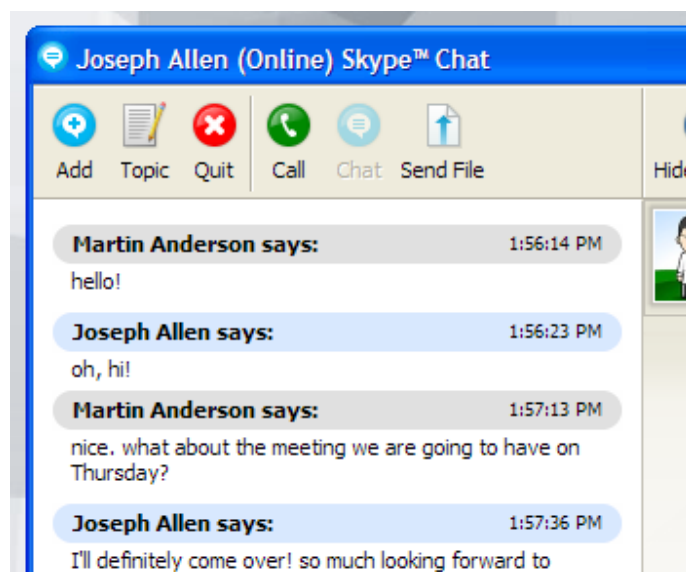
BELLEN MET ANDERE SKYPERS

Een telefoongesprek kan op 6 manieren opgezet worden:

1. Dubbelklik de naam van de betreffende contactpersoon en de telefoon aan de andere zijde gaat over;

2. Klik (linker muisknop) een keer op de naam van de contactpersoon en klik vervolgens op de grote groene knop onder in het Skype-venster;
3. Klik met de rechtermuisknop op de naam van de contactpersoon en selecteer 'Bel deze gebruiker'; en
4. Tijdens een 'geschreven' chatsessie verschijnt midden boven in het venster de knop 'Opbellen', klik die aan;
5. Tijdens een 'geschreven' chatsessie verschijnt rechtsboven het chatvenster (onder de naam van de contactpersoon) een groen icoontje van een telefoonhoorn. Klik dat icoon aan om elkaar daadwerkelijk te kunnen horen.
6. Vul de gebruikersnaam van de contactpersoon in in het lege venster direct boven de grote groene knop in het hoofdvvenster. Klik vervolgens de groene knop.

Een gesprek beëindigen kan door in het hoofdvvenster op de grote rode knop onderin te klikken.

CHATTEN

Een tweede handige functie van Skype is het ingebouwde chatsysteem. Mogelijk wordt die functie nog vaker gebruikt dan de belfunctie. Immers, het is vaak effectiever en sneller om iemand een geschreven tekstbericht te sturen dan iemand op te bellen. Chats zijn ook niet zelden een opstapje naar een Skype-telefoongesprek.

De chatfunctie van Skype werkt nagenoeg hetzelfde als die van programma's als ICQ, MSN/Yahoo Messenger en Jabber-clients. Klik met de rechtermuisknop de naam van de contactpersoon aan, selecteer 'Start chat' en een berichtenvenster verschijnt (zie schermafbeelding boven).

Tik een bericht, druk op Enter/Return en het bericht is verzonden. De ontvangende partij hoort een geluidssignaal en ziet een nieuw chatvenster opspringen. Chatberichten kunnen ook worden verstuurd als de ontvanger niet on line is. Zodra hij op een later moment zijn Skype aanzet, verschijnt het bericht alsnog. Net als bij andere chatprogramma's is het ook met Skype mogelijk emoticons/smileys te versturen en ontvangen.

Telefonie en chat kunnen ook in combinatie met elkaar worden gebruikt. Als twee gesprekspartners bijvoorbeeld

SKYPE: VOOR BELLEN ÉN CHATTEN

over een bepaalde internetsite spreken, kan de ene partij de andere laten zien wat hij bedoelt door het internetadres via een chatvenster door te sturen. Dat kan eveneens door met de rechtermuisknop de naam van het contactpersoon in het hoofdvenster aan te klikken en 'Start chat' te selecteren. Op vergelijkbare wijze is het tevens mogelijk om bestanden over en weer te sturen ('Verstuur bestand').

MEERDERE DEELNEMERS IN EEN CHAT OF TELEFOONGESPREK

Het is mogelijk met meerdere personen tegelijk aan een chatsessie deel te nemen. Als er reeds een chatvenster met een gesprekspartner open staat, selecteer je de knop boven met de titel 'Erbij' (zie schermafbeelding hierboven). De lijst met contactpersonen verschijnt en je kunt kiezen welke andere personen aan de chat deel mogen nemen.

Telefoongesprekken kunnen ook met meerdere mensen tegelijk worden gevoerd, met een maximum van 5 personen. Ga naar het hoofdvenster van Skype. Kies bovenin de knop 'Vergadering'. Het kan voor latere referentie handig zijn een beschrijving van de vergadering te geven. Selecteer vervolgens maximaal 4 contactpersonen (of ook, als SkypeOut wordt gebruikt, vaste of mobiele nummers), klik 'Toevoegen' en vervolgens 'Start'. De nummers worden gedraaid.

Als je al in een telefoongesprek zit met iemand en er een derde bij wilt halen, klik (rechts) dan op de naam van die persoon en selecteer 'Invite to conference'. De persoon ontvangt een verzoek toe te treden tot het groeps gesprek.

BELLEN MET VASTE EN MOBIELE TELEFOONNUMMERS

Het is mogelijk met Skype te bellen naar vaste en mobiele telefoonnummers, wereldwijd en tegen een concurrerend tarief. Voor telefoongesprekken binnen Europa en Noord-Amerika geldt een gemiddeld tarief van ongeveer 1,7 eurocent per minuut naar een vast nummer. Prijzen voor mobiele nummers variëren fors. Om naar 'gewone' telefoonnummers te kunnen bellen, dien je een prepaid account bij Skype aan te schaffen van minstens 10 euro. De betaling geschiedt via Rabobank, Paypal of kredietkaart. Deze dienst heet SkypeOut (waarbij 'Out' dus staat voor uitgaande gesprekken). Het prepaidaccount voor SkypeOut is geldig tot 180 dagen na het laatste gesprek.

GEBELD WORDEN

Gebeld worden met Skype is net zo simpel als het aanpakken van de telefoon thuis. Zodra iemand belt, zal er een duidelijk belsignaal te horen zijn. Er zal een venster opspringen met daarin de melding dat iemand contact zoekt. Klik op de groene knop onderin om het gesprek aan te nemen. Klik op de rode knop om het gesprek af te wijzen.

CALL FORWARDING

Voor mensen die op gezette momenten niet on line zijn, maar wel via Skype bereikbaar willen zijn bestaat de functie call forwarding. In het Nederlands: doorverbinden. Skype geeft in de contactlijst met een icoon aan of iemand die

functie aan heeft staan of niet. Om de doorverbindfunctie te activeren, ga je in het menu van het hoofdvenster naar 'Acties' -> 'Instellingen'. Onderaan het verschijnende venster staat 'Doorverbinden & Voicemail'. Daar kun je een ander Skype-adres opgegeven waar binnenkomende gesprekken naartoe moeten worden doorgestuurd als je off line bent.

Gebruikers van de betaaldienst SkypeOut kunnen call forwarding gebruiken om binnenkomende gesprekken ook naar een vast of mobiel telefoonnummer door te laten sturen. Let wel: in die omstandigheid kost het geld om gebeld te worden. Immers Skype belt naar je vaste of mobiele nummer. De afrekening geschiedt volgens het tarief van het lokale vaste of mobiele telecomnetwerk.

KOOP EEN INTERNATIONAAL (SKYPE-)TELEFOONNUMMER

Je kunt bij Skype ook een eigen vast telefoonnummer kopen voor een kwartaal of een jaar. Die periode is altijd te verlengen. Deze dienst heet Skypein. Op de site staat de lijst met landen waar je een vast telefoonnummer kunt kopen. Onder de beschikbare landen bevinden zich Amerika, Engeland, Polen en Zweden. De lijst breidt zich gestaag uit.

Skypein is vooral handig voor mensen die veel familie, vrienden of zakenrelaties in het buitenland hebben. Immers, je bent voor hen te bellen op een vast telefoonnummer in hun eigen land. Het nummer dat zij draaien wordt doorverbonden naar het Skype-programma van de Skyper. Het maakt niet uit waar ter wereld hij is. Als de computer niet aanstaat, kunnen de bellers een voicemail achterlaten. Zodra de Skyper zijn pc aanzet, ontvangt hij de melding dat er een of meerdere voicemails zijn.

VERTEL ANDEREN JE SKYPE-NUMMER

Natuurlijk kun je iedereen in je omgeving een sms'je sturen om je Skype-nummer bekend te maken, maar er zijn andere manieren om te vertellen waar je op Skype te vinden bent. Alle e-mailprogramma's hebben een functie om signatures/handtekeningen/voetnoten onderaan een e-mail toe te voegen. Meestal zet men daar zijn telefoon- of faxnummer in en eventueel het post- en e-mailadres. Het is een kleine moeite om daar je Skype-nummer aan toe te voegen. Een andere optie is een Skype-knop aan je persoonlijke homepage toe te voegen.

HOE VERDIENT SKYPE GELD?

De oprichters van Skype hebben bij herhaling aangegeven dat gesprekken tussen Skype-gebruikers onderling gratis zal blijven. Maar hoe verdienen ze dan hun geld? Het bedrijf Skype verdient geld door diensten te verkopen die als aanvulling gelden op Skype-telefonie. In de regel verkoopt Skype die diensten als kwartaal- of jaarabonnement. Hoe aantrekkelijker zo'n dienst blijkt, hoe sneller men het abonnement zal verlengen.

In het hoofdvenster van Skype staat onder de lijst met contactpersonen een venster waarin staat welke diensten men wel en niet afneemt:

SKYPE: VOOR BELLEN ÉN CHATTEN

De betaaldiensten zijn:

SkypeOut

SkypeOut stelt een gebruiker in staat om niet enkel naar andere Skypers te bellen via de computer, maar ook naar gewone vaste en mobiele telefoonnummers. Daarvoor gelden internationaal aantrekkelijke tarieven. Bellen naast vaste nummers in Europa en Noord-Amerika kost circa 1,7 cent per gebelde minuut, zonder starttarief. Belangstellenden dienen een prepaidaccount te openen en volstorten bij Skype om SkypeOut te kunnen gebruiken. Het laagste bedrag dat men kan storten is 10 euro. Dat bedrag is voor een jaar geldig en kan tussentijds worden opgehoogd.

Skypeln

Met Skypeln koop je een telefoonnummer in een land naar keuze. Een Nederlander met veel familie of vrienden in Polen, Engeland, Zweden of Amerika kan via Skypeln een telefoonnummer in dat land aanvragen (en een eigen nummer kiezen). Evengoed is dit nuttig voor zakenlui die veel contacten in bepaalde landen hebben. De houdbaarheid van een nummer is drie maanden of een jaar, periodes die te verlengen zijn. Klik hier om te zien voor welke landen je een lokaal telefoonnummer aan kan vragen. Deze lijst wordt gestaag uitgebreid met andere landen.

SKYPE VOICEMAIL

Niet altijd on line, maar wil je wel altijd via Skype bereikbaar zijn? Skype Voicemail is wat het lijkt, een voicemaildienst. Het kost geld om de dienst te activeren. Skypers die een voicemailbus hebben, zijn in de contactlijst te herkennen door het icoontje van een cassettebandje dat naast hun naam staat. Ook als de Skyper niet on line is, kan hij toch berichten aannemen en deze later afluisteren.

PERSONALISERING

Net zoals bij een mobiele telefoon is het ook mogelijk de geluiden en afbeeldingen in Skype te personaliseren. In plaats van de standaard beltoon kun je in een Skype-winkel eigen beltonen kopen. Diezelfde winkel bevat opmerkelijke avatars, afbeeldingen die een ander te zien krijgt als hij met je belt of chat. Die kun je in de Skype-winkel kopen, maar ook gratis zelf uploaden. Een foto van jezelf voeg je aan je Skype-profiel toe door in het hoofdvenster op 'Bestand' -> 'Mijn profiel' te klikken. Links onderin het opspringende scherm kun je je foto aan het persoonlijk toevoegen. Die foto is enkel zichtbaar voor degene op de persoonlijke contactlijst. Een standaard meegeleverd pakket met Skype-avatars is te vinden in Mijn Documenten -> My Skype Pictures.

SKYPE ZONES

Onderweg met laptop of PocketPC en wil je Skypen? Skype Zones is een betaaldienst die het bedrijf samen met de wereldwijd werkende wifi-aanbieder Boingo aanbiedt. Wifi is draadloos internet. De meeste laptops en een groeiend aantal mobiele telefoons ondersteunt deze techniek. De gebruiker van Skype Zones heeft voor een vast bedrag per dag (ongeveer 2,50 euro) of per maand (ongeveer 6,50 euro) toegang tot de vele duizenden Boingo-hotspots in de wereld. Voor dat bedrag krijgt de gebruiker toegang tot

internet, maar kan dan enkel telefoneren via Skype. Als hij ook wil internetten of e-mailen dient de gebruiker een extra abonnement bij Boingo te nemen. Die abonnementen zijn te koop met variërende geldigheidsduren, van enkele uren tot complete maandabonnementen.

RELEVANTE SKYPE-LINKS

Weblogs & Nieuws

- Skypeteer.com - <http://www.skypeteer.com/>
- Skype-Buzz - <http://skype-buzz.blogspot.com/>
- Skype Journal - <http://www.skypejournal.com/>
- VoIP Watch - <http://andyabramson.blogs.com/voipwatch/>
- EuroTelcoblog - <http://eurotelcoblog.blogspot.com/>
- VoIP, IM and Video - <http://blog.tmcnet.com/sipthat/>
- VoIP Now - <http://www.voipnow.org/>
- Zoekopdracht Technorati.com: Skype - <http://technorati.com/search/skype?language=nl>
- Zoekopdracht Feedster.com - Skype - <http://www.feedster.com/search.php?hl=en&ie=UTF-8&q=skype&sort=date>
- Google News-zoekopdracht: Skype - <http://news.google.com/news?hl=en&ned=us&q=Skype&btnG=SearchNews>
- Share Skype (weblog van Skype zelf) - <http://share.skype.com/>
- Weblogsinc. - VoIP - <http://voip.weblogsinc.com/>

Discussieforums

- Skype Forum (forum van Skype zelf) - <http://forum.skype.com/>
- Skype-forum.com (Duits discussieforum) - <http://www.skype-forum.com/>
- Forum Marktplaats.nl - <http://forum.marktplaats.nl/viewforum.php?f=12>
- Forum Internet & Telefonie op Tweakers.net - http://gathering.tweakers.net/forum/list_topics/4

Linkoverzichten

- Skype.pagina.nl - <http://skype.pagina.nl/>
- Skype-me.nl - <http://www.skype-me.nl/>
- Telecom.pagina.nl - <http://telecom.pagina.nl/>
- Skype-pagina op 2Links.be - <http://www.2link.be/index.php?zone=dochter&dochter=skype>
- VoIP.pagina.nl - <http://voip.pagina.nl/>

Telefoontoestellen

- Dualphone - combineert een reguliere draadloze Dect-telefoon met Skype - <http://skypetelefoon.nl/>
- Handsetwinkel op Skype.com - <http://accessories.skype.com/section?SID=afce5f2e489a9a97a6586b857d693f5070c:4550&secid=38893>

Andere gebruiksgidsen

- Gids van Challenge-Media.com - <http://www.challenge-media.com/skype.php>
- Nederlandstalige gebruikersgids van het bedrijf Skype - http://web.skype.com/help_userguide.nl.html

SAKAI, EEN COMMUNITY SOURCE ELO VOOR DE TOEKOMST?

De elektronische leeromgeving (elo) Blackboard lijkt als marktleider in het Nederlandse hoger onderwijs zijn langste tijd gehad te hebben. Meerdere producten staan in de rij om het stokje van Blackboard over te nemen. De open source ELO Sakai is één van de kanshebbers. Diverse Nederlandse hoger onderwijs instellingen zijn al voorzichtig aan het experimenteren met alternatieven, zoals de Universiteit van Amsterdam. Daar wordt gekeken welke rol Sakai in de nabije toekomst kan spelen.

Door Frank Benneker*

De Elektronische Leeromgeving (ELO) is een succesvol onderdeel van de e-learning infrastructuur van de Universiteit van Amsterdam (UvA). Blackboard (de ELO van de UvA) wordt dagelijks door meer dan 10.000 studenten en docenten gebruikt. Na 5 succesvolle jaren lijken de studenten en docenten meer te willen dan Blackboard kan bieden. De Onderwijs & Onderzoekdiensten groep (O2DG) is in 2005 een onderzoek gestart in samenwerking met de Stichting SURF naar de mogelijkheden van de community source ELO Sakai.

WAT IS SAKAI?

Sakai is Japans voor grens of situatie, maar het is ook een bekende Japanse chef-kok (de 'Delacroix of French cooking'), een stad in de buurt van Osaka en een afkorting die staat voor 'Synchronised Architecting of Knowledge Acquisition Infrastructure'. 'Sakai' als naam voor een project klinkt gewoon lekker, en die ingewikkelde afkorting is pas naderhand bedacht. Sakai is een initiatief van een aantal gerenommeerde Amerikaanse universiteiten om samen een virtuele leeromgeving op basis van open source software te bouwen. De universiteiten van Indiana en Michigan zijn de initiatiefnemers die samen met Stanford, MIT en Uportal Consortium het Sakai project zijn gestart.

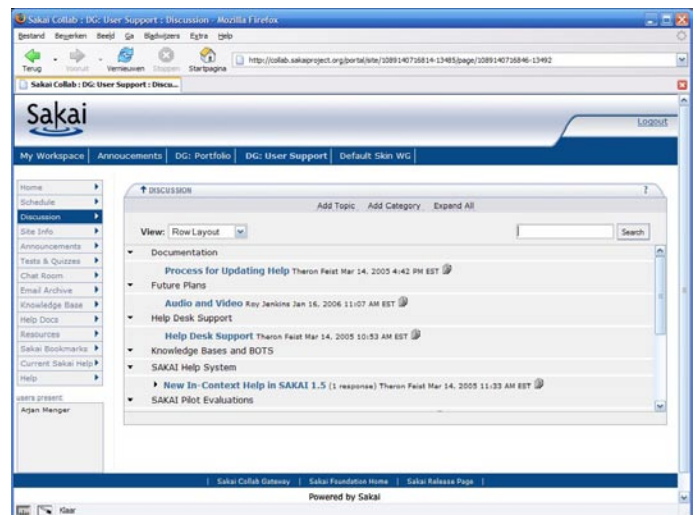
WAAROM SAKAI?

De functionaliteit van de gevestigde elektronische leeromgevingen (ELO's), onder meer Blackboard en WebCT, begint hier en daar te knellen. Ze zijn erg gericht op 'klik en lees' en veel minder op bijvoorbeeld actief samenwerken. De grote ELO's krijgen ook monolithische trekken: ze zijn niet voldoende uitbreidbaar en evenmin kunnen ze op een eenvoudige wijze worden ingepast in een bredere set van onderwijskundige toepassingen. Uitbreiden kan vaak alleen door méér modules van dezelfde fabrikant te kopen. En daarbij lopen ondertussen de licentiekosten gestaag op.

Daarbij komt: het gaat om onderwijs, één van de kernactiviteiten van universiteiten, dus alle relevante kennis is in huis. En er zijn inmiddels voldoende technische standaarden ontwikkeld om een dergelijke onderneming gemeenschappelijk aan te kunnen pakken zonder te vervallen in een 'richtingenstrijd'. De initiatiefnemers van Sakai zagen dat de tijd rijp was om het zelf te proberen, daarbij fors gesteund door enkele Amerikaanse innovatiefondsen (onder meer Mellon Foundation).

WAAROM SAMENWERKEN?

Twee weten meer dan één. Dat geldt zeker voor het ontwikkelen van een 'next generation' virtuele leeromgeving. Het is bovendien goedkoper als je over en weer gebruik kunt maken van specialismen die je niet zelf in huis hebt. En door samenwerking kun je tevens op brede schaal benutten wat er al is: De oorspronkelijke basis van Sakai is gebouwd op basis van de beste voorbeelden of producten die de deelnemers kunnen aandroegen ('best of breed').

WAT IS ER NIEUW EN UNIEK AAN SAKAI?

Sakai is pragmatisch. Bij voorkeur worden open standaarden gehanteerd, maar waar dat (nog) niet kan ontwikkelt men, in onderling overleg, zelf iets. De technologische innovatie van Sakai is het Sakai framework, een solide basis die belangrijkste functies biedt voor instellingen om eigen functionaliteiten en tools aan toe te voegen. Sakai biedt ontwikkelaars een raamwerk waarbinnen applicaties ('tools' in Sakai-jargon) kunnen beschikken over allerlei generieke functionaliteiten, zoals authenticatie of documentbeheer. Sakai is niet alleen gericht op cursussen (modules) en studenten, maar nadrukkelijk ook op instrumenten voor samenwerking.

De werkelijke vernieuwing is niet de technologie, maar het feit dat onderwijsinstellingen die samenwerken bij het ontwikkelen van het product. Het is een community source product. Het gebruik van de Sakai-software staat iedereen vrij.

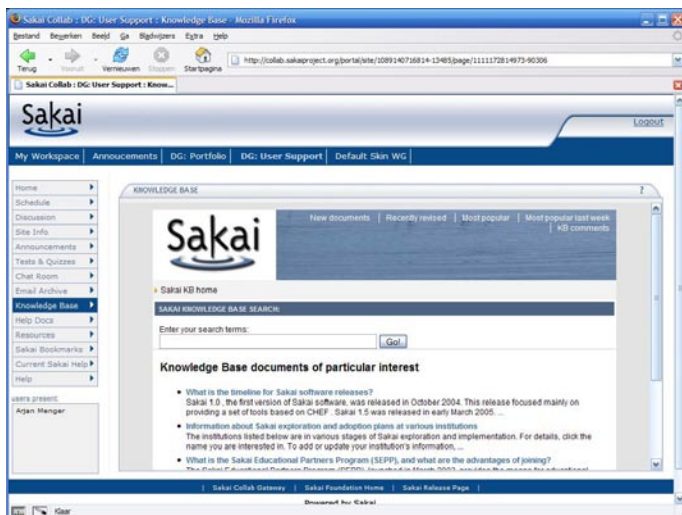
SAKAI, EEN COMMUNITY SOURCE ELO VOOR DE TOEKOMST?

GOVERNANCE EN STRATEGIE

Sakai is begonnen als een projectorganisatie voor een beperkte periode (tot eind 2005) en met klein aantal instellingen. Het Sakai-project werkt op basis van samenwerking en consensus. Een onderdeel van het project was het instellen van het Sakai educational partner program (SEPP) voor instituten die willen bijdragen en/of meebeslissen in de verdere ontwikkeling van Sakai. Dit is een groot succes geworden.

Sakai is, volgens de initiatiefnemers, het meest ambitieuze project op het gebied van 'community source software' tot nu toe. En ondertussen heeft men al geconstateerd dat er op deze manier ook functies kunnen worden ontwikkeld die door commerciële aanbieders niet gebouwd zouden worden, bijvoorbeeld im- of export tools en domein specifieke functionaliteiten voor kleine doelgroepen.

De Sakai organisatie stelt zijn software beschikbaar op basis van een SSF (Sakai Software Foundation) licentie, dit naar het voorbeeld van het 'apache (ASF) licentiemodel. Dat wil zeggen: zonder restricties op het gebruik van de software, ook voor commerciële doeleinden. Het organisatiemodel van apache organisatie is ook bron van inspiratie voor Sakai om de eigen organisatie verder te professionaliseren. Het komende jaar zal veel energie worden gestoken in het verder uitbouwen van de Sakai Software Foundation.

WAT BIJDT SAKAI?

De eerste versie van de 'Sakai suite' verscheen eind 2004. Dat was een samenraapsel van allerlei producten van deelnemende partners. In maart 2005 is versie 1.5 verschenen die meer 'tools' en meer samenhang levert. In juni 2005 verscheen versie 2.0 die alle trekken van een werkelijk geïntegreerde (maar nog altijd modulaire) 'suite' van producten moet opleveren. In versie 2 zijn veel van de bestaande 'best of breed' producten opnieuw gebouwd om te voldoen aan de technische vereisten van het Sakai raamwerk.

Eind 2005 zag de huidige versie 2.1 het licht waarin een grotere samenhang tussen de diverse onderdelen uit de Sakai Suite bereikt is. De kern van deze versie is het Sakai framework en beschikt over een tools om Sakai te integreren met andere elementen van de instellingsinfrastructuur. Onder meer zullen er meer en betere webservices beschikbaar komen.

SAKAI 2.1

Sakai 2.1 biedt de functionaliteiten die men van ELO mag verwachten. Elke gebruiker heeft een eigen werkomgeving waar documenten en informatie beheerd kunnen worden. Voor een cursus of een module kan een aparte omgeving worden aangemaakt met diverse functionaliteiten. De belangrijkste zijn een toets en assessment gedeelte, berichten, het aanbieden van informatie en documenten en webgebaseerde content, een chatroom, discussieforum en een cursus syllabus. In de werkomgeving kan men met studenten en docenten samenwerken rond opdrachten en thema's.

DE SAKAI ARCHITECTUUR IN VOGELVLUCHT

De ontwikkelteams die zich bezighouden met het Sakai Framework, de basis voor alle Sakai ontwikkelingen, hebben het abstracte architectuurplaatje wat nader ingevuld. Het Sakai raamwerk bestaat uit drie elementen: 'view', 'service' en 'tool'.

SAKAI STYLE GUIDE (VIEW)

De style guide beschrijft de mogelijkheden tot het aanpassen van gebruikers interface (UI) van de algemene Sakai omgeving en de tools die voor Sakai zijn ontwikkeld. Dit biedt de basis om de eenheid van presentatie en user interface te bewaken.

ABSTRACT SAKAI ENVIRONMENT (SERVICE)

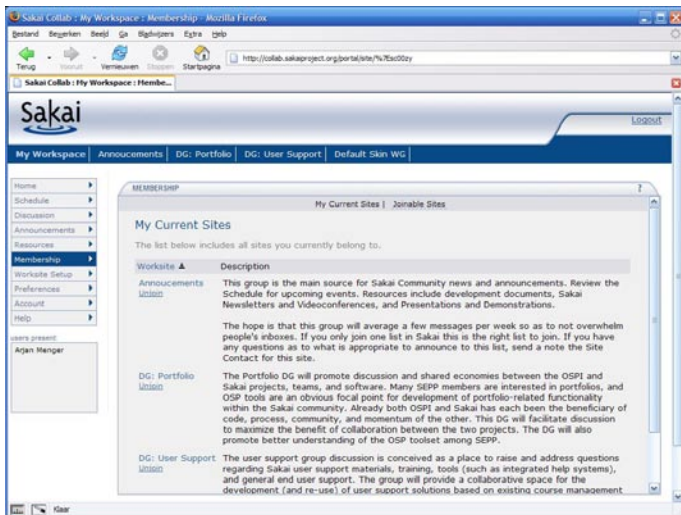
De architectuur van Sakai is geheel gebaseerd op J2EE (Java 2 platform, Enterprise Edition). De kerngroep van ontwikkelaars is verantwoordelijk voor het 'framework' waarin de toepassingen (programma's voor eindgebruikers, hier 'tools' genoemd) draaien. Het raamwerk zorgt met andere woorden voor de koppeling van tools met services aan de ene kant en met de presentatie- en aggregatielaag (portal) aan de andere kant. De architectuur kent een 'Tool Portability Profile' (TPP); een set regels waaraan een programma moet voldoen om 'in' de Sakai omgeving te kunnen worden geplaatst en gebruikt. Programma's die zich houden aan de TPP zijn in principe direct inzetbaar en, los van de geboden functionaliteit, uitwisselbaar. De services zijn gebaseerd 'open service interface definitions' (OSID's) van OKI, het Open Knowledge Initiative.

SAKAI, EEN COMMUNITY SOURCE ELO VOOR DE TOEKOMST?

SAKAI TECHNOLOGY PORTABILITY PROFILE (TOOL)

Het TPP beschrijft de eigenschappen waaraan een toepassing, ('tool'), moet voldoen om gegevens te kunnen uitwisselen met enerzijds de client-, en anderzijds de systeemkant. Die uitwisseling zijn gebaseerd op gestandaardiseerde koppelvlakken (interfaces). Hiertoe wordt waar mogelijk gebruik gemaakt van open standaarden en breed geaccepteerde interfaces.

De verschillende Sakai programma's ('tools') worden dan niet meer geschreven als 'servlets' (zelfstandige webapplicaties met onder meer eigen outputlogica) die via kanalen in een portal ter beschikking worden gesteld, maar als portlets die gedrag en 'look and feel' van de portal overnemen. Een 'portlet' is een webapplicatie die is geïntegreerd in een portalomgeving. Deze portlets zijn gebaseerd op JSR-168 portlet specificatie.

Voorbeelden van externe tools die voor Sakai 2.1 beschikbaar zijn:

- Twinpeaks, (bibliotheek integratie)
Met behulp van deze tool is het eenvoudig om in teksten die in één van de Sakai modules wordt gemaakt direct een link te leggen naar een bron in een online bibliotheekstelsel.
- Melete, (lessonbuilder)
Deze tool biedt uitgebreide mogelijkheden om complexe lesmaterialen te ontwikkelen in een Sakai omgeving.
- OSP (open source portfolio), een portfolio tool
OSP is een volwaardig digital portfolio applicatie die geïntegreerd is in het Sakai framework.

HOE SERIEUS IS SAKAI?

Sakai is alleen al door de indrukwekkende lijst van partners een relevante ontwikkeling om te volgen. Het is in het hoger onderwijs in de Verenigde Staten een breed gedragen en omarmd initiatief. De laatste 12 maanden komen er steeds meer partners van buiten de VS bij. Dit geeft aan dat ook buiten VS Sakai als een belangrijke ontwikkeling wordt gezien. De aantrekkelijk van Sakai is de visie dat het in gemeenschappelijkheid ontwikkelen van een e-learning omgeving een enorm potentieel aan resources aanboort en het feit dat het HO een directe invloed heeft op de richting en kwaliteit van de diverse producten die uit Sakai project voortkomen. De Sakai suite is zonder meer bruikbaar in een Nederlandse onderwijsomgeving. Sakai biedt uitgebreide mogelijkheden voor lokalisatie en internationalisering van de gebruikersomgeving en Sakai 2.1 biedt de basisfuncties die men van ELO mag verwachten.

DE UNIVERSITEIT VAN AMSTERDAM (UVA) EN SAKAI

Met de introductie van de op open source gebaseerde studentenportal (Uportal) doet de UvA de nodige ervaring op met het implementeren van open source software. De UvA heeft geen concrete plannen om op korte termijn Blackboard te vervangen door Sakai. Er wordt wel kritisch gekeken naar Blackboard en niet alleen of de functionaliteiten van Blackboard wel passen bij de ontwikkeling van het onderwijs aan de UvA maar ook de stijgende licentie & beheerskosten zijn een onderdeel van het beoordelen van Blackboard.

De UvA kijkt niet alleen naar Sakai, maar gaat ook daadwerkelijk aan de slag met de Sakai architectuur. Het Digitaal Portfolio van de UvA wordt ontwikkeld op basis van het Open Source Portfolio (OSP), een van tools in de Sakai suite. Sinds oktober 2005 loopt er een pilotproject bij diverse opleidingen aan de UvA om de mogelijkheden van het OSP portfolio te testen.

RELEVANTE LINKS

De hoofd website van het SAKAI project - <http://www.sakaiproject.org/>
Sakaipedia, The Sakai Encyclopedia - <http://bugs.sakaiproject.org/confluence/display/ENC/Home>
Sakai Confluence (de Sakai ontwikkel community) - <http://bugs.sakaiproject.org/confluence/>
Waar kan ik de software downloaden? - <http://cvs.sakaiproject.org/release/2.1.0/>

* Frank Benneker is werkzaam als ICT-consulent in het Onderwijs aan de Universiteit van Amsterdam. Tevens is hij één van de leden van Surf SiX, een expertisegroep van de Stichting Surf die zich richt op het verspreiden en ontwikkelen van openstandaarden in het domein van e-learning.

ECOKATHEDRAAL EN ICT

In vergelijking tot de tijd die nodig was voor de evolutionaire ontwikkeling van de mens, is de tijd waarin Informatie en Communicatie Technologie (ICT) zich ontwikkeld heeft slechts een bijzonder kort moment. Dat er in die tijd in technisch opzicht een stormachtige ontwikkeling heeft plaatsgevonden, is wel duidelijk. Ten opzichte van de ICT heeft de mens zich daarentegen in die tientallen jaren niet fundamenteel geëvolueerd. Evolutie van de mens vindt plaats in tijdseenheden van generaties en niet in jaren, zoals bij computer het geval is. Het is dan ook niet verwonderlijk dat veel mensen de gevolgen van deze snelle ontwikkelingen niet bij kunnen benen, terwijl het in een aantal gevallen min of meer wel opgedrongen wordt om er gebruik van te maken (treinkaartjes-automaat, pinnen, telebankieren et cetera). Dit geldt overigens niet alleen voor de eindgebruiker, maar ook voor de ontwerpers van de systemen. De moeizame relatie tussen mens en ICT kan je op verschillende manieren benaderen. In dit artikel werkt Peter Wouda* de relatie tussen (fysieke) architectuur en ICT verder uit, met daarbij de nadruk op de invloed van tijd.

Door Peter Wouda

Nieuwe, ingrijpende ontwikkelingen als de ICT vragen om een nieuwe taal, nieuwe begrippen. Vaak zullen er naast nieuwe woorden ook veel bestaande woorden geleend worden uit andere disciplines. Dit maakt het eenvoudiger om het nieuwe te kunnen begrijpen. In de ICT blijkt er een aantal woorden uit de fysieke wereld te zijn overgenomen, met de nadruk op gebouwen, hun verbindingen en de voorwerpen die zich in dit gebouw bevinden. Zo spreken ontwikkelaars over het 'bouwen' van een computersysteem, op verschillende niveaus wordt gesproken over de architectuur van een systeem, verbindingen tussen onderdelen (gebouwen) van de architectuur zijn digitale snelwegen en de kans is groot dat je deze tekst leest op het besturingssysteem Windows waarmee je toegang hebt tot de virtuele wereld. Met de <enter>-toets, of tegenwoordig met een muis(!)-klik, treed je een ruimte binnen in het virtuele huis en via een bewegwijzering (directory) kun je de juiste 'folder' of 'map' vinden waarin je 'documenten' staan. En als je niet uitkijkt, wordt er ook nog 'ingebroken' in de computer als je je gegevens niet goed hebt 'versleuteld'. En dat allemaal op één beeldscherm, dat ook nog weer eens een 'desktop', ofwel een 'bureaublad', wordt genoemd.

Een voordeel van het lenen van begrippen uit andere disciplines, is dat er meegelijft kan worden met de leerprocessen die in die discipline hebben plaatsgevonden. Denk bijvoorbeeld aan het vergelijken van design-patterns van de 'fysieke' architect Christopher Alexander. En van de patronen die in de software-ontwikkeling worden gebruikt, in het bijzonder bij object georiënteerde projecten. Het beschrijven van kernproblemen en het aanreiken van mogelijke oplossingen is zichtbaar in beide architecturen soms uitwisselbaar (Later kom ik terug op deze design-patterns.)

Net zo min als er zoiets bestaat als 'de universele mens' (zoveel mensen, zoveel zinnen), kan er ook niet gesproken worden van één soort architectuur. Er kan onderscheid gemaakt worden tussen vele soorten en stromingen in de architectuur. Eén van de minder bekende stromingen binnen de architectuur is die waarin de nadruk wordt gelegd op bouwen als een eeuwigdurend proces in plaats van het maken van een eindproduct. Deze vorm kan aangeduid worden met 'time based architecture', waarbij meer de nadruk wordt gelegd op de ontwikkeling van een bouwwerk op lange termijn dan op het snel behalen van een eindresultaat. Je zou ook kunnen spreken van "evolutionaire architectuur". Een uitgesproken voorbeeld van deze vorm van architectuur, is de ecokathedraal van Louis Le Roy uit Mildam.

DE ECOKATHEDRAAL

De ecokathedraal is een bouwwerk van stoeptegels, klinkers en trottoirbanden, dat vanaf 1970 is ontstaan op een stuk grasland van 3 hectare, in de buurt van het dorpje Mildam bij Heerenveen. In de loop van de ruim 30 jaar die inmiddels zijn verstreken, zijn duizenden vrachtwagens met restmateriaal van stratenmakers op het terrein gestort. Dit gaat nog door tot op de dag van vandaag en zal de komende jaren door blijven gaan. Nadat de stenen zijn gestort, worden ze met de hand gesorteerd en gestapeld tot een bouwwerk van enkele meters hoog. Het initiatief tot dit werk is genomen door Louis le Roy, die in die jaren '70 furore maakte met zijn bijzonder filosofie rond het vormgeven van woonomgevingen. Met name stadsparken. Het project aan de Kennedylaan in Heerenveen trok internationaal de aandacht, net als de ecokathedraal dat doet.

Kern van de filosofie achter de ecokathedraal is dat de mens niet los wordt gezien van de natuur, maar dat de mens onderdeel van de natuur is. De mens kan slechts tot op zekere hoogte kennis nemen van de totale natuur, met gebruikmaking van zijn zintuigen. Maar hij moet beseffen dat dit slechts een fractie is van de totale natuur. Als de mens dit beseft, dan is een bescheiden houding ten opzichte van de natuur het gevolg en heeft de mens geen andere keus dan met de natuur samen te werken. Dat is dan ook precies wat er bij de ecokathedraal gebeurt. De natuur wordt toegelaten in het bouwproces.

Er wordt niet gebouwd aan de hand van bouwtekeningen, maar er wordt gewerkt met het materiaal dat min of meer toevallig voorhanden is (er worden niet specifieke bestel-

ECOKATHEDRAAL EN ICT

lingen gedaan, maar er komt materiaal vrij op andere plekken, die vervolgens bij de ecokathedraal worden afgeleverd). Door de ervaring en kennis van de bouwer kan hij op een intuïtieve manier hierop inspelen en met creatieve oplossingen komen om dit materiaal vervolgens te verwerken. Ook geeft het aan dat het niet zozeer het einddoel is dat belangrijk is, maar de manier waarop iets ontstaat. Opgemerkt moet worden dat er beter gesproken kan worden van 'een' ecokathedraal of 'ecokathedrale projecten' dan van 'de' ecokathedraal. De ecokathedraal zoals die in Mildam gebouwd wordt, moet worden gezien als een leerproject, dat op andere locaties verder zal moeten worden uitgewerkt. De ervaring die in Mildam opgedaan is, kan op andere locaties worden toegepast.

ECOKATHEDRAAL EN ICT-ARCHITECTUUR

Wat heeft zo'n ecokathedraal nu met ICT-architectuur te maken? Los van de invloed die de ecokathedraal heeft op de 'fysieke' architectuur, valt er misschien ook over de overeenkomsten met de ICT-architect iets te zeggen. In de eerste plaats het aspect tijd. Een van de bijzondere kenmerken van een ecokathedraal is dat deze ecokathedraal nooit áf is. Net zoals het bouwen van de grote kathedralen van de Middeleeuwen niet van de ene dag op de ander zijn gebouwd, maar tot stand zijn gekomen na een generaties lang leerproces, is ook de ecokathedraal op dit moment slechts een begin. Er staat bij de ecokathedraal geen vastgelegd scenario op papier waar naartoe gewerkt wordt, en er zijn geen bouwtekeningen gemaakt. Kortom, het zijn geen projecten, maar een reeks eindeloos durende processen. Dit geldt ook voor een groot deel van de automatiseringstrajecten. Na een implementatie zullen er continue aanpassingen gedaan moeten worden. Nieuwe technieken, specificaties en eisen aan soft- en hardware hebben tot gevolg dat het project nooit áf is. In de fysieke architectuur zijn er architecten die tot aan de rechter toe proberen af te dwingen dat gebruikers van het gebouw geen aanpassingen mogen doorvoeren. Deze architecten beschouwen het gebouw als een product, waar zij het intellectuele eigendom van opeisen en verbieden aanpassingen aan het gebouw zonder hun toestemming. Het is niet in het belang van de verbetering van ICT om een dergelijke manier van werken over te nemen. De nadruk die bij veel ICT-projecten op snelheid wordt gelegd (snelle 'time to market' en 'Rapid Application Development'), is op korte termijn misschien een oplossing, maar om op langere termijn goede systemen te ontwikkelen, is leertijd nodig. Tijd wordt op deze manier niet als een nadeel gezien (deadlines die gehaald moeten worden en vaak overschreden worden), maar als iets dat bijdraagt aan het verbeteren van een systeem.

Dan de ruimte: een ecokathedraal is niet begrensd. Het is niet een op zichzelf staand systeem, dat los staat van zijn omgeving. Het lokt reacties uit tot ver in de omtrek, zowel positief als negatief. Bouwbedrijven zijn bij het project betrokken door middel van het leveren van bouw materiaal, omwonenden reageren op wat er op het land gebeurt, overheden proberen het in te passen in wettelijke regelgeving (bijvoorbeeld het bestemmingsplan, of de ecologische hoofd-

structuur), andere mensen raken geïnspireerd en starten een vergelijkbaar initiatief, enzovoort, enzovoort. Zo zou een ICT-project zich ook moeten kunnen ontwikkelen in een omgeving van allerlei soms tegengestelde belangen. Alle belanghebbenden bij een project beïnvloeden het proces en dragen bij aan de manier waarop het systeem zich ontwikkelt. Het is niet de systeem-architect die het laatste woord heeft, maar iedereen zal vanuit zijn eigen discipline kennis en ervaring toevoegen. In de meer modernere manier van project-aanpak gebeurt dit steeds meer. Denk bijvoorbeeld aan de verschillende 'rollen' die binnen een DSDM-project gedefinieerd zijn.

Een derde overeenkomst tussen ICT en een ecokathedraal is het gebruik maken van patronen. Als mensen werken met complexe systemen, dan proberen ze patronen te herkennen om een beter inzicht in het systeem te krijgen. En om het verloop te voorspellen. Als deze patronen een keer ontdekt zijn, dan is het ook eenvoudiger om de kennis van zo'n systeem over te dragen. Voor zowel de ICT als de ecokathedraal wil ik dit toelichten.

Ecokathedralen zullen gebouwd worden door mensen zoals jij en ik. Geen specialisten, maar alle bewoners van een dorp of stad kunnen meedoen. Hier is een duidelijke parallel te trekken met de architect Christopher Alexander, die met zijn trilogie 'A timeless way of building', 'Pattern Language' en 'The Oregon Experiment' een oproep deed aan iedereen om zijn of haar woonomgeving zélf te creëren en niet afhankelijk te worden van architecten en planologen. Omdat niemand van de ene dag op de andere een huis kan bouwen, onderscheid Alexander 253 problemen die kunnen voorkomen, met een hint naar een mogelijke oplossing voor dit probleem. De eerste ecokathedraal, zoals die in Mildam momenteel gebouwd wordt, is te beschouwen als een eerste aanzet om tot een oplossing te komen. Ervaringen die uit dit specifieke project opgedaan worden, kunnen gebruikt worden bij andere ecokathedrale projecten. Dit is een hele andere manier van werken dan de passieve rol die bewoners van een dorp of stad nu meestal hebben in hun woonomgeving waarbij de architect en de planoloog vanaf de tekentafel bepaald hoe de omgeving er uit komt te zien.

Een duidelijke parallel in de ICT-wereld is bijvoorbeeld de introductie van de patronen, die de eerder genoemde Christopher Alexander benoemd heeft, in de object georiënteerde programmeertalen zoals C++ en Java. Uiteraard zijn niet alle patterns die Alexander voor de bouwwereld gedefi-

ECOKATHEDRAAL EN ICT

nieerd heeft, direct toepasbaar in de ICT. Als je de parallel nog verder doortrekt dan alleen het herkennen van patronen, dan zou je wellicht ook de achterliggende gedachte achter het boek van Alexander kunnen toepassen in de ICT. Zo zou je kunnen bekijken in hoeverre bijvoorbeeld de gebruiker van een systeem invloed moet kunnen hebben op het gebruik er van. Of, om een ander voorbeeld te noemen, in hoeverre een partij die de specificaties definieert, dit geheel zelfstandig naar eigen inzicht kan doen. Of moet luisteren naar de partij die met die specificaties verder aan de slag moet. Deze complexere structuur vergt een andere instelling van de belanghebbenden of stakeholders (In het geval van de ecokathedraal speelt bijvoorbeeld het probleem dat dit bouwwerk niet in te passen valt in een bestaand bestemmingsplan. Hierdoor ziet de overheid zich genoodzaakt om na te denken over een nieuw type bestemming). Het gevaar van het gebruik van patronen (en van modellen in het algemeen) is dat deze statisch blijven en niet verder ontwikkeld worden. Een patroon of een model moet altijd opnieuw bekeken worden om te zien of er aanpassingen nodig zijn.

Een vierde overeenkomst is de ontwikkeling van de open source initiatieven: Zoals hiervoor al genoemd is, wordt iedereen in de gelegenheid gesteld mee te bouwen aan een ecokathedraal. Iedereen brengt zijn eigen ervaring en kennis in, en door samenwerking komt in de loop van de jaren een leerproces op gang. De recente ontwikkeling van de open source projecten zou je kunnen opvatten als een tussenstap waarbij de ontwikkeling van een softwarepakket in handen wordt gelegd bij de gebruiker. In dit geval gaat het vaak nog om gebruikers die technisch onderlegd zijn, namelijk gebruikers van ontwikkeltools, maar op termijn zou ook de eindgebruiker invloed op het proces kunnen hebben. Zowel de ecokathedraal en open source benadrukken het feit dat het 'open systemen' zijn. In tegenstelling tot de bestaande bouwprojecten en ontwikkelingen van commerciële software pakketten die als gesloten systemen te beschouwen zijn. Een andere vergelijking met de ecokathedraal en open source, is de relatie die beide hebben met de economie. In beide gevallen is er sprake van een ontwikkeling die zich gedeeltelijk buiten de bestaande economische principes voltrekt. De ecokathedraal wordt gemaakt met behulp van menselijke energie en gratis verkrijgbaar materiaal dat overtollig is geworden doordat onze economie gezond blijft door te blijven produceren en bestaande gebouwen en wegen te vervangen. Hierdoor ontstaat een geweldige overschot aan gebruikt materiaal. Het open source initiatief is vergelijkbaar, in de zin dat er met behulp van inzet van vele onbetaalde mensen een professioneel product gerealiseerd kan worden.

Een laatste overeenkomst zou kunnen zijn dat voor zowel ICT als een ecokathedraal de nadruk wordt gelegd op processen in plaats van producten. Hoe complexer een systeem is, hoe moeilijker het is om een planning te maken in de tijd. Dat is ook de reden waarom er niet een gedetailleerde bouwtekening is van de ecokathedraal. Als we naar automatiseringstrajecten kijken, dan zien we dat deze steeds complexer worden. Om die reden zijn ze dan ook moeilijk te plannen. Er kan namelijk nooit rekening worden gehouden met alle factoren die van invloed zullen zijn. Je zou dan ook beter de nadruk op het hele proces kunnen leggen, dan je vastbijten

op een einddoel. Door van te voren enkele randvoorwaarden vast te leggen (een visie), kan er in de loop van de tijd toch snel gereageerd worden op onverwachte gebeurtenissen.

VERSCHILLEN

Dat zijn een paar overeenkomsten tussen ICT en de ecokathedraal. Uiteraard zijn er ook verschillen, en met één daarvan wil ik deze tekst beëindigen.

In de natuur hebben zich in de loop der tijd gigantisch complexe systemen zich kunnen ontwikkelen, waarvan wij nog maar een miniem gedeelte in kaart hebben gebracht. Er zijn veel mensen die aannemen dat wij nooit het complete inzicht in dit systeem zullen krijgen. Deze complexiteit heeft zich alleen kunnen ontwikkelen omdat er zo'n lange tijd mee gemoeid is geweest.

Het is een illusie om te denken dat wij mensen in een aantal generaties ook maar een fractie van deze complexiteit kunnen evenaren met onze technologie. De wens is er bij sommige ICT-partijen wel, gezien de leus van bijvoorbeeld SUN: 'Everybody and Everything connected to The Network'. De ecokathedraal toont aan dat dit in de natuur altijd al het geval geweest is. Dat wij dit willen realiseren met behulp van technologie is een surrogaat netwerk dat het niet haalt bij het verfijnde netwerk dat natuur heet. Een ander probleem is de grote hoeveelheid energie die we moeten opsouperen om het gewenste netwerk te realiseren en in stand te houden. Dit geldt zowel voor de menselijke als de elektrische energie. De kantoorcomplexen waar de hostingcomputers staan, en die aangesloten zijn op de internet-backbones, nemen een groot deel van de energievoorziening voor hun rekening. Om nog maar niet te spreken van de miljoenen pc's die over de wereld verspreid staan (Een taak van de ICT-architect zou kunnen zijn dat er effectief gebruik gemaakt wordt van de beschikbare middelen). We zullen ons moeten realiseren dat we niet alleen op korte termijn kijken wat we willen realiseren, maar wat het ons oplevert op de lange termijn. En met lange termijn bedoel ik honderden jaren. De ecokathedraal wil een poging wagen om een basis te leggen voor de komende duizend jaar, waarin de mensen en de natuur kunnen samenwerken. Misschien kan de ontwikkeling van ICT een voorbeeld nemen aan deze processen die zich in de natuur hebben afgespeeld, en zich steeds zullen blijven afspelen. Met als resultaat een onoverzienbaar netwerk waarbij de 'quality without a name' er voor zorgt dat het netwerk optimaal functioneert ten behoeve van en samen met de mens.

* Peter Wouda (p.wouda@stichtingtijd.nl) is werkzaam bij De Heeren Reclame Marketing in Heerenveen als website-ontwikkelaar. Ook is hij als bestuurslid betrokken bij de Stichting Tijd, die onder meer tot doel heeft informatie te verschaffen over de bestaande ecokathedraal en het verloop van dit proces de komende generaties te waarborgen.

RELEVANTE LINKS

Ecokathedraal - www.ecokathedraal.nl
Stichting Tijd - www.stichtingtijd.nl

MOGROEP MET VERNIEUWDE BRANCHEMONITOR KINDEROPVANG

In de afgelopen jaren heeft de kinderopvang een stormachtige ontwikkeling doorgemaakt. Een enorme groei van het aantal kindplaatsen, veel discussie in pers en politiek, een nieuw wettelijk kader en professionalisering van de bedrijfstak. De groei heeft onder meer gevolgen gehad voor de automatisering binnen de MOgroep, de brancheorganisatie voor Welzijn & Maatschappelijke Dienstverlening, Jeugdzorg en Kinderopvang. Samen met KPMG CT Information Technology en Syntens wordt nu door de MOgroep hard gewerkt aan de invoering van de Branchemonitor Kinderopvang, een applicatie waarmee branchekengetallen in de kinderopvang kunnen worden gedefinieerd en onderhouden. "Het belangrijkste is dat het verzamelen van meetwaarden, bijvoorbeeld over de omzet, nu via het web kan gebeuren en niet meer hoeft plaats te vinden door het versturen van papieren formulieren. Verder is de monitor een benchmarksysteem waarmee kengetallen van de branche kunnen worden vergeleken met de eigen prestaties", zo zegt Jantine van der Weerd van senior manager bij KPMG CT Information Technology.

Door Frits de Jong

Naast de Graadt van Roggenweg, een drukke verkeersader in het hart van Utrecht, ligt het pand van de MOgroep (Maatschappelijk Ondernemers Groep), de brancheorganisatie voor Welzijn & Maatschappelijke Dienstverlening, Jeugdzorg en Kinderopvang. De organisatie vertegenwoordigt meer dan 2000 aangesloten organisaties (leden) en ruim 115.000 werknemers. Een van de medewerkers van de MOgroep is Willy van der Steen. Als beleidsmedewerker Kinderopvang met een bovenmatige interesse voor ICT, raakte zij in 2002 betrokken bij het project 'Nederland gaat digitaal', een programma dat zich voornamelijk richtte op het adviseren en ondersteunen van ondernemers, brancheverenigingen en ICT-aanbieders. "Destijds, in 2002, bleek dat automatisering binnen onze branche nog niet echt prioriteit had, maar dat onze leden wel veel interesse hadden in cursussen en workshops op dat gebied. Het was ook de periode dat Syntens bij ons in beeld kwam met het programma OASE (Open Aanbod Software Expertise)." Willy van der Steen raakte in gesprek met Carlos Silva dos Santos van Syntens,

het innovatienetwerk voor ondernemers dat in opdracht werkt van het ministerie van Economische Zaken, en die gesprekken resulteerden in het nadenken over een nieuwe applicatie voor de MOgroep. "De groei binnen de kinderopvang zorgde onder meer voor een groot aantal nieuwe ondernemers, met allemaal hun eigen inbreng. Bijvoorbeeld als het gaat om softwareapplicaties. Onder onze leden waren die er in veel verschillende soorten en dat was voor ons reden om, met Syntens, een enquête te gaan houden waarbij gestreefd werd naar één applicatie. Gebaseerd op open source software. Waarom open source software? Dat werd gedaan omdat ons inziens het de enige manier was om de afhankelijkheid van de leveranciers te doorbreken."

'KWARTJE VIEL'

De uitkomst van de door de MOgroep en Syntens uitgevoerde enquête was niet onverdeeld positief. Grootste struikelblok bij veel respondenten waren de kosten die een dergelijke omschakeling met zich mee zouden brengen. "Het

Van links af: Carlos Silva dos Santos (Syntens), Jantine van der Weerd (KPMG CT Information Technology), Willy van der Steen (MOgroep) en Jeroen van Ieperen (Syntens).

MOGROEP MET VERNIEUWDE BRANCHEMONITOR KINDEROPVANG

draaien van een dergelijke applicatie zou moeten gebeuren naast de programma's die al gebruikt werden en dat zou veel extra kosten met zich meebrengen", aldus Willy van der Steen. "Bovendien beschikten veel van onze leden in die tijd nog niet over een budget voor automatisering. Het gevolg was dan ook dat het ontwikkelen van een eigen applicatie, vanwege een gebrek aan geld, niet haalbaar bleek." Dat vond ook Syntens. Jeroen van Ieperen, adviseur van het innovatienetwerk, over die periode: "Ook ik heb toen gedacht: hier stopt het. Het geld ontbrak om gewoonweg verdere plannen te maken." Toch viel enige tijd later het kwartje wel en belangrijke partij daarbij was KPMG CT Information Technology, de afdeling binnen de accountancy- en adviesdienstenleverancier die onder meer expertise op het gebied van innovatieve digitale oplossingen levert. "Het was in die tijd dat wij bezig waren met het ontwikkelen van een managementinformatiesysteem, waar onder meer ook rapportages mee samen te stellen waren, en de MOgroep was toentertijd bezig met de ontwikkeling van een branchemonitor kengetallen kinderopvang." De woorden zijn afkomstig van Jantine van der Weerd, senior manager bij KPMG CT Information Technology. "Wij hadden een goed pakket ontwikkeld, maar wij hadden niet de intentie om het zelf door te gaan ontwikkelen. Omdat er plannen lagen om het pakket en onze kennis aan te bieden aan de open source gemeenschap, hebben wij contact gezocht met Syntens. Van het een kwam het ander en zo kon het gebeuren dat bij alle partijen toch het kwartje viel. Wij hadden een pakket in huis dat voor de MOgroep van grote waarde kon zijn, en Syntens heeft toen alle partijen bij elkaar gebracht. Eigenlijk is dat allemaal redelijk snel gegaan."

EENDUIDIGHEID

Jantine van der Weerd werd aangesteld als projectmanager, Willy van der Steen als verantwoordelijke binnen de MOgroep en eind 2003, begin 2004 werden de eerste gesprekken gevoerd met de leden van de brancheorganisatie. "Als organisatie zijn wij bekend met de problemen met brancheorganisaties en daarom hebben wij bewust ook eerst die gesprekken met de leden, de ondernemers, ingepland. Dat was met name van belang om de knelpunten, begrippen en definities vast te leggen. Niet voor iedere ondernemer zijn die begrippen en definities even vanzelfsprekend. Want wat bij de ene ondernemer opgevoerd wordt als personeelskosten, staat bij de andere ondernemer onder de post Algemeen of Overigen. Voor ons was het dan ook zaak om daar eenduidigheid in te krijgen", aldus Jantine van der Weerd. "Met de MOgroep is een aantal aanpassingen verricht aan het managementinformatiesysteem, dat vooralsnog alleen wordt gebruikt om financiële bedrijfsinformatie in te voeren en te vergelijken." Het eerste prototype kon vervolgens worden gepresenteerd op een ledenvergadering van de MOgroep. Willy van der Steen over die eerste presentatie: "Wat opviel tijdens die presentatie was het enthousiasme van de leden. Zij waren zo enthousiast dat zij eigenlijk al direct met het nieuwe systeem wilden werken. Al eerder hadden leden aangegeven voor het ontwikkelen van een digitale branchemonitor geld over te hebben. Dat geeft wel aan

dat zij veel vertrouwen hadden en hebben in een dergelijk systeem. Voor het eerst kregen zij dan ook in de gaten dat zij niet alleen maar gegevens hoefden aan te brengen, maar er wel degelijk ook iets voor terugkregen. Dat is een groot winstpunt van dit project, alhoewel toch nog veel onduidelijkheid over het begrip open source software weggenomen zal moeten worden. Ook nu bestaat nog te veel het idee dat het amateuristisch is en niet zou werken. Gelukkig beginnen mensen, eenmaal in aanraking gekomen met open source software, de voordelen ervan wel in te zien."

BEREIDWILLIGHEID

Wanneer het prototype van de Branchemonitor Kinderopvang omgezet wordt naar een werkende versie, durft Jantine van der Weerd nog niet aan te geven. "Wat KPMG CT Information Technology betreft ligt het systeem klaar en is het straks zaak om de leden te informeren." Willy van der Steen sluit zich daar bij aan: "De communicatie naar de leden toe wordt erg belangrijk. Binnenkort gaan we daarom starten met een pilot waarin 2 groepen van elk 50 ondernemers met het systeem zullen gaan werken. Dit is met name van belang voor de opbouw van informatie om zo doende een representatieve gegevensset te kunnen bieden. Voor iedere groep trekken wij een half jaar uit en in die periode zal veel aan begeleiding worden gedaan. Maar gelet op het feit dat de branche zeer divers is, ben ik nu al erg tevreden." Tevreden is ook Jeroen van Ieperen van Syntens, dat mogelijk nog een rol gaat spelen in de begeleiding en zaken waar het draait om het promoten van het systeem. "Ik heb ervaren dat er een enorme bereidwilligheid is onder de leden van de MOgroep en dat zij zelf graag een bijdrage willen leveren aan het geheel. Dat ervaar ik als zeer positief", aldus Van Ieperen. Ook projectmanager Jantine van der Weerd oogt tevreden. "Wij hebben de tijd genomen om het project op te starten en voldoende draagvlak te creëren, en ik ben blij met de stap die door de MOgroep is genomen." Carlos dos Santos ervaart het project met name als leerzaam. "De MOgroep is zelf vrij bescheiden over dit project, maar ik vind het een hele prestatie. Het grote verschil met andere brancheorganisaties is dat zij straks een complete dienst aanbieden en niet zozeer een enkel product. Voor ons als Syntens was het project nuttig, omdat het ons geleerd heeft om op een andere manier te kijken naar een branchevereniging. Dit project behelsde meer dan alleen het bouwen van een applicatie. Het is gelijk ook een stuk opleiding, instructie én opvoeding." Willy van der Steen is zichtbaar blij met alle loftuitingen en ziet nu al uit naar de dag dat het systeem ook écht draait. "Soms duurde het wat langer dan gepland, maar het is allemaal zeker de moeite waard geweest."

RELEVANTE LINKS

Website MOgroep - <http://www.mogroep.nl>
 Website KPMG CT Information Technology - <http://www.kpmg-ct.com/ct.html>
 Website Syntens (project OASE) - <http://www.syntens.nl/oase>

DIGITALE DETENTIE GOOIT GEVANGENIS 'OPEN'

In het Detentie Concept Lelystad, een gevangeniscomplex dat deze maand geopend is en waar 150 kort-gestraften hun straf moeten uitzitten, wordt niet alleen gedacht aan detentie maar ook gewerkt met de nieuwste technieken. Gedetineerden zijn uitgerust met een intern navigatiesysteem dat draait op open source software en open standaarden. Dat is nog niet alles. De projectgroep Digitale Detentie denkt nu al na over een eigen open source community en mogelijk ligt een Justitie Public License ooit nog eens in het verschiep. Roel Bouwman doet verslag.

Door Roel Bouwman

Op 24 januari 2005 is in Lelystad door de Nederlandse minister Donner van Justitie de eerste steen gelegd van het Detentie Concept Lelystad (DCL). Dit bijzondere project, bedacht door onder anderen Tony Hardenberg (van de Geijn Partners) en Jan Piek (Dienst Justitiële Inrichtingen, ministerie van Justitie), combineert een slim ontworpen gebouw met de modernste technieken. Het doel: een veilige detentie met een volledig dagprogramma tegen substantieel lagere kosten. De nadruk ligt op zelfverantwoordelijkheid. Gedetineerden krijgen een ruim aanbod aan activiteiten en doen ze daar actief aan mee, dan staat daar een beloning tegenover. Die beloning kan variëren van meer telefoontijd tot aan meer bezoeken.

Het aanbieden en het bijhouden van activiteiten wordt gedaan met behulp van de nieuwste technieken. De gedetineerden krijgen bij binnenkomst een polsbandje dat voorzien is van elektronica, zodat op afstand de positie bepaald kan worden. Een soort GPS (Global Positioning System), maar dan binnen een gebouw. Op de centraal post, een glazen commandocentrum in het midden van het gebouw, staat een monitor waarop de gedetineerden als stipjes op het scherm bewegen (track&tracing). Het lijkt haast een nieuwe versie van SimCity. Als een gedetineerde zich niet aan zijn dagprogramma houdt, dan verschijnt er op het scherm een alarm. Degene die de centraal post bemand, kan via een portofoon een bewaker oproepen die in de buurt staat, ook te zien op het scherm, en deze kan de gedetineerde naar de juiste plaats begeleiden. Naast de positiebepaling kan de gedetineerde met zijn polsband 'inloggen' bij terminals. Aan ieder bed hangt een terminal, maar er staan ook losse terminals verspreid door het gebouw. De terminals zijn voorzien van 'touchscreens', er komt verder geen muis of toetsenbord aan te pas, en door op het scherm te drukken worden programma's bediend. Als de gedetineerde met behulp van zijn polsband ingelogd is krijgt hij toegang tot bijvoorbeeld televisie en radio, maar ook tot de telefoon (VoIP - bellen via het Internet), spelletjes, elektronische winkel en het aanbod van de activiteiten. Het gebouw is zo ontworpen dat vanaf de centraal post alles te overzien is. Mocht de techniek falen, dan kan er toch gewoon doorgedraaid worden.

APPLICATIES

De beschikbare diensten op de terminals, de polsbanden en positiebepaling worden door verschillende, derde, partijen aangeboden. Toch is niet alles door derde partijen gemaakt. De Dienst Justitiële Inrichtingen (DJI) heeft een aantal applicaties ontwikkeld, zoals het aanbod van de activiteiten, het koppelen van een polsband aan een gedetineerde, het verstrekken van gedetineerdeninformatie aan derden, het

uitboeken van een gedetineerde, de planning maken voor de activiteiten, de software voor handheld computers (PDA's) en nog een aantal zaken die logischerwijs in beheer van de Dienst Justitiële Inrichtingen zelf moeten zijn.

Een aantal voorbeelden van de software door de Dienst Justitiële Inrichtingen gemaakt

In dit scherm kan de gedetineerde een keuze maken uit drie activiteiten voor de volgende dag. Twee activiteiten zijn verplicht en dus al gekozen. Gedetineerden die moeite hebben met lezen kunnen ook kijken naar de pictogrammen. Waar gebruik van pictogrammen moeilijker is kan er op een knop gedrukt worden zodat de tekst uitgesproken wordt.

Door op de ronde knoppen met het hoofdtelefoonsymbool te drukken wordt de tekst ernaast uitgesproken. Om het geheel dynamisch te maken draait er een ingenieus systeem van

DIGITALE DETENTIE GOOIT GEVANGENIS 'OPEN'

'Text to Speech' achter de schermen. Dat systeem draait in vier talen.

Voor de ontwikkeling van de DJI-software werd een projectgroep, onder leiding van Els van Engelen, samengesteld bestaande uit 4 programmeurs van verschillende inrichtingen van het Gevangeniswezen. Een van de eerste speerpunten van de projectgroep, met de naam Digitale Detentie (DD), was het conformeren aan de nieuwe standaard van DJI. Deze nieuwe standaard ziet er als volgt uit:

- server: Red Hat Linux Enterprise Server
- database: Oracle
- programmeertaal: Java
- applicationserver: Oracle
- gegevens uitwisseling: Sonic Messagebroker

De projectgroep DD begon haar werkzaamheden op een zolderkamertje van het elektronisch detentiehuis in Breda (met dank aan Rien van Gils) en leverde al snel haar eerste 'schermen' op. In eerste instantie was het de bedoeling dat de projectgroep DD zich alleen bezig zou houden met het programmeren van de gedetineerdensoftware, maar al snel kreeg DD in de gaten dat er meer behoefte was dan alleen dat. Het aantal participerende 'derden' nam ongeveer iedere maand toe en deze derden hadden allemaal gegevens van gedetineerden nodig. Denk aan bedrijven die voorzien in maaltijden, telefonie, track&tracing et cetera. De projectgroep DD richtte, volgens de nieuwe standaard van DJI, een messagebroker in en vanaf het begin werden alle partijen daarover geïnformeerd. Een messagebroker is te vergelijken met een newsserver. Er is een aantal onderwerpen (topics) waarop je kan 'abonneren' en op die topics verschijnen berichten. Deze berichten verschijnen in XML-formaat zodat er platformonafhankelijk mee gewerkt kan worden. Een andere doelstelling van DJI is dat het niet afhankelijk wil zijn van een bepaalde derde partij. Het systeem moet zo werken dat er makkelijk een derde partij 'aan kan haken' en dat een partij waar men niet tevreden over is, makkelijk vervangen kan worden.

Het project is nu bijna ten einde (oplevering januari 2006) en is voor alle partijen succesvol verlopen. De projectgroep DD is inmiddels bezig met een zelfevaluatie. Met de ervaring van het Detentie Concept Lelystad en de ervaringen in verschil-

lende gevangenissen, heeft de projectgroep DD besloten haar software open source te maken. Het open source blijft in eerste instantie beperkt tot de Dienst Justitiële Inrichtingen waardoor de vele duizenden medewerkers van het Gevangeniswezen de software kunnen bekijken en/of gebruiken.

DJI OPEN SOURCE COMMUNITY

Binnen DJI is de behoefte aan specifieke software, toegespitst op lokale behoeften, erg groot. Door de recente reorganisatie en de komst van vijf landelijke Shared Service Centra (SSC) zijn de programmeurs op locatie verdwenen, alsmede de ontwikkeling en onderhoud van applicaties. Om toch in deze behoefte te voorzien zou een DJI open source community een mooie oplossing zijn. De projectgroep DD gaat proberen om dit van de grond te krijgen. In eerste instantie zal de ontwikkelde software voor het Detentie Concept Lelystad op het landelijke DJI-netwerk geplaatst worden. De software is goed gedocumenteerd en er is een methode bedacht waarmee op een snelle manier, gemoduleerd software ontwikkeld kan worden volgens de nieuwe DJI-standaard. Daarnaast gaat de projectgroep, die inmiddels al benaderd is door verschillende gevangenissen en Shared Service Centra, nieuwe projecten toevoegen aan de toekomstige (DJI)community. De opzet zal zodanig zijn dat iedereen die interesse heeft in programmeren en open source een bijdrage kan leveren aan de verschillende projecten. Op deze manier kan de behoefte aan lokale specifieke wensen worden voldaan en wordt vermeden dat programmeurs opnieuw het wiel moeten uitvinden.

Het open source maken van de software en het starten van een community binnen DJI is, volgens de projectgroep DD, de meest logische stap. Het is niet alleen een logische stap, maar ook een vernieuwende gedachte. DJI is een organisatie die zich bezighoudt met mensen gevangen zetten en is bij voorbaat geen organisatie die 'open' is, maar vooral gesloten. De gedachtegang is altijd dat je alles 'binnen' moet houden, terwijl DD juist alles naar buiten wil brengen zodat alle verschillende partijen binnen DJI er profijt van kunnen hebben. Het staat wel vast dat de overheid zich meer aan het richten is op open source software en open standaarden, dus deze stap is in ieder geval conform de koers die nu gevaren wordt. Misschien komt er wel zoiets als een JPL, Justitie Public License. We houden u graag op de hoogte!

Advertentie

PROFESSIONELE JOOMLA! WEBSITES

- ▶ ORIGINEEL TEMPLATE ONTWERP
- ▶ VAKKUNIGE INSTALLATIE EN CONFIGURATIE
- ▶ MIGRATIE VAN BESTAANDE WEBSITES
- ▶ SERVICE VOOR UPDATES EN ONDERHOUD
- ▶ INTRODUCTIECURSUS EN SUPPORT
- ▶ EN MEER...

WIJ BIEDEN TEvens HOSTING DIE 100% GESCHIKT IS VOOR JOOMLA! INCLUSIEF UITGEBREID CPANEL

WWW.WELLDOTCOM.NL

STUUR EEN E-MAIL NAAR [INFO@WELLDOTCOM.NL](mailto:info@welldotcom.nl) OF BEL 06 461 608 27 / 0592 37 36 10 VOOR MEER INFORMATIE

HET PIONIERSWERK IS VERRICHT

Livre Magazine (en haar voorloper OpenMagazine) hebben in de afgelopen 1,5 jaar veel werk verricht om open source software en open standaarden bij een groot publiek bekend te maken. Je merkt het onder meer uit de vele reacties 'uit het veld' en het feit dat 1,5 jaar na de oprichting bijna 3300 mensen zich hebben ingeschreven als abonnee. Menig krant of vakblad boekt mindere cijfers. Steeds vaker wordt Livre ook genoemd als nieuws- en archiefbron en het magazine mag gezien worden als het enige Nederlandstalige blad dat zich richt op de mens, instelling en het bedrijf achter de software. Wij denken dat we dan ook zeker in onze opzet geslaagd zijn om open source software en open standaarden bij een breder publiek bekend te maken.

Nu het pionierswerk achter de rug is, is het tijd om de bakens te verzetten en onze energie op een ander manier aan te wenden. Daarin zal de website van Livre (www.livre.nl) centraal staan. De content van Livre zal voortaan enkel en alleen nog te vinden zijn op de Livre-website. Daarmee behoort de PDF-versie en daarmee het magazine-idee voortaan tot het verleden. Of dat een verarming is? De content blijft grotendeels gelijk, wordt in een aantal gevallen dynamischer, actueler en toegankelijker (geen registratie meer!) en er kan flexibeler omgesprongen worden met bijdra-

gen (wat vandaag geschreven is, kan dezelfde dag geplaatst worden). Bovendien is er voortaan geen strakke deadline meer waar redacteurs en gastschrijvers zich aan te houden hebben.

Alhoewel Livre niet stopt, is het toch een mooie gelegenheid om de mensen te bedanken die in de afgelopen 1,5 jaar hebben meegewerkt om van Livre (en haar voorloper OpenMagazine) een succes te maken.

Oskar van Rijswijk - Erik van Gils - Frits de Jong - Marco Theunissen - Alex de Haan - Peter D'Hollander - Martijn Weisbeek - Erik Dooper - Wim Benes - Ben Branders - Peter Vanvelthoeven - Michiel de Lange - Arda Gerkens - Jacob van der Ploeg - Arjan Menger - Bart Knubben - Joost Helberg - Hans Paijmans - Martijn van Dam - Arjan de Jager - Thijs Hulshof - Paul Keller - Syb Groeneveld - Laurens Jan Brinkhorst - Reinier Bakels - Raul Pesch - Faculteit Toegepaste Wetenschappen van de UGent - Mr.J.J.L.v.d.Bruggenschool, Katwijk - CBS De Rank, Harderwijk - Basisschool St Jacobus, Eersel - Gert-Paul van der Beek - World Wide Web Consortium (W3C) - Anne van Kesteren - Sander Rispens - Marcel den Hartog - Marc Mes - Robert Jan Verkade - Bert Verhees - Hans Rood - Marc Maurer - Els Aerts - Karl Gilis - Marcel Noordzij - Koen Roggemans - Ante Wessels - Jeroen Budts - Brahim Souabi - Arjan van Leeuwen - Stephen Hay - Ruud Steltenpool - Brenno de Winter - Bart Cornelis - Janneke van Kersen - Jep Castelein - Kaj de Vos - Coen Schalkwijk - Roeland Kok - Fabrice Mous - Hans Wolters - Tina Kos - Jaap-Henk Hoepman - Tim Kuik - Martin Timan - Bjorn Wijers - Daniëlle Papenburg - Jan Stedehouder - Humberto Márquez - Arno Zijlstra - Leon Zonneveld - Menso Bult - Ferdinand Francino - Sander van Vugt - Reinout van Schouwen - Bas de Lange - Piet Hein Minneché - Wouter Tebbens - Martin van Spanje - Faruk Ates - Hayo Bethlehem - Denis Otte - Herman Bruyninckx - Eric Verhulst - Mark De Quidt - Kim Lauwers - Wilfried Feijens - Sanne te Meerman - Arjen Kamphuis - Wim Verkaik - Ruud Vriens - Koen Vervloesem - Edmond Hamers - Roel Bouwman - Mathieu Paapst - Wiebe van der Worp - Joost Becking - Bas Hof - Bart Lacroix - Jeroen Steeman - Erwin Boogert en Peter Wouda.

*Frits de Jong
Namens Stichting Livre en redactie/medewerkers Livre Magazine*

KIEZEN MOEILIJK?

Door Erik Dooper

Al zo lang er open source software is, wordt er verbeterd strijd geleverd over welk programma of tool de beste is. Eén van de eerste strijdpunten was de vi versus emacs discussie, de twee dominante editors op het Unix- en Linuxplatform. Voorstanders van vi vonden emacs maar groot

en langzaam, emacs stond volgens hun voor Eight Megs And Constantly Swapping. Voorstanders van emacs vonden vi maar ondoorzichtig en ouderwets. Die kwalificaties plaatsten de strijd natuurlijk wel in een bepaalde tijd. Inmiddels maakt niemand zich meer druk om acht megabyte. Op mailinglijsten en in nieuwsgroepen zijn ontelbare felle discussies, ook wel flamewars genoemd, gevoerd.

Een ander, actueler strijdpunt binnen de open source community is de keuze voor de 'beste' desktopomgeving. De twee pretendenten voor de troon zijn KDE en GNOME. Ook hier zijn er gepassioneerde gebruikers van de één die trachten de ander te overtuigen. En omgekeerd. Onlangs deed Mr. Linux himself, Linus Torvalds, nog wat olie op het vuur door in niet mis te verstane bewoordingen zijn voorkeur voor KDE bekend te maken. Dit leidde tot heftige reacties van de Gnome-community, en ziedaar, een ouderwetse flamewar was geboren.

Ik was daar erg blij mee. Want het feit dat er onenigheid bestaat, en mensen met passie hun voorkeur en keuze verdedigen, kan alleen maar als er aan een belangrijke voorwaarde is voldaan. Deze voorwaarde is keuze. Keuze voor één programma dan wel een ander programma. Je bent vrij om te kiezen wat je het beste bevalt, of wat het beste voor je werkt.

Het bestaan van een keuze voor verschillende producten is gezond. Dit zorgt ervoor dat er innovatie plaatsvindt en dat het product beter wordt omdat het beter wil zijn dan de ander. Juist omdat er in de open source wereld er maar op één ding geconcentreerd kan worden, leidt open source software eerder tot innovatie. Waar je in een gesloten wereld kunt proberen op prijs te concurreren, of met eigen, gesloten standaarden trachten keuze te beperken, is er in de open source wereld maar één maatstaf: kwaliteit. Des te beter het programma, systeem of project, des te populairder het is. En des te meer het anderen uitdaagt om iets beters te maken. Of om bij te dragen aan het product, en dat is natuurlijk mogelijk met open source.

Daarom is het belangrijk dat er volop gediscussieerd wordt binnen de open source wereld, en dat mensen elkaar blijven overtuigen van de voordelen van hun voorkeur. Of het nu over Debian versus Gentoo, SUSE versus Redhat, OpenOffice.org versus Koffice, Kontakt versus Evolution, Netbeans versus Eclipse, KDE versus GNOME of Emacs versus vi gaat – de keuze is er, en daar gaat het om.

Advertentie

Voor al uw grafisch werk kunt u terecht bij AmirGutic.nl

- +Advertenties
- +Brochures
- +Huisstijlen
- +Posters
- +Illustraties
- +Designs
- +Leaflets
- +Icons
- +Tekeningen
- +Websites
- +Templates
- +Flash
- +3D
- +Themes

Groepweg 26
6035 EA Ospel
0495-625047
www.wesa-ospel.nl

WELKOM OP IMMEDIATEJONG.NL
Het versie u een aangenaam bez.
Imme de Jong.
Weblogs:
Contact: Imme de Jong.
Ontwerp en realisatie: Peter D.

AmirGutic.nl Icons

FLOW OR NO-SHOW

Voor verdere informatie neemt u een kijkje op www.AmirGutic.nl

OSSL RECENSIES - TIDDLYWIKI

Iedere maand bespreken Erik Dooper en Erik van Gils in Livre om beurten een aantal applicaties uit de catalogus van het OSSL (Open Source Software Lab). Deze maand is het de beurt aan Erik van Gils die de applicatie TiddlyWiki, een client-side wiki, bespreekt.

Door Erik van Gils

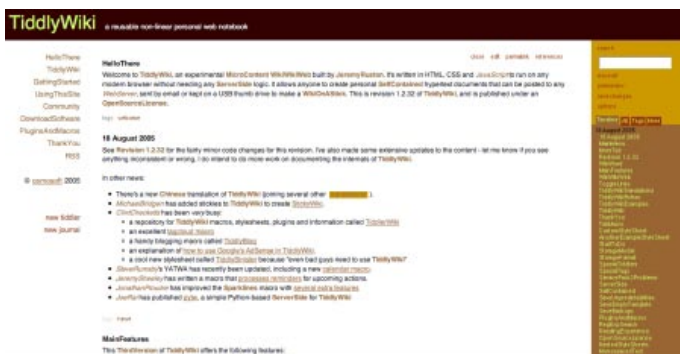
Wie nog nooit van de term 'wiki' gehoord heeft, zou zich zo langzamerhand toch moeten gaan schamen. Het fenomeen is populairder dan ooit tevoren. De bekendste implementatie is Wikipedia, een online encyclopedie gemaakt door vrijwilligers.

Hoewel een wiki zijn ware kracht pas laat zien in samenwerkingsprojecten van meerdere individuen, blijkt het ook een handig hulpmiddel te zijn voor het maken van persoonlijke notities en verhalen. Helaas heeft niet iedereen de beschikking over webruimte met de scripttaal PHP en een MySQL-database. Voor deze mensen is TiddlyWiki een oplossing.

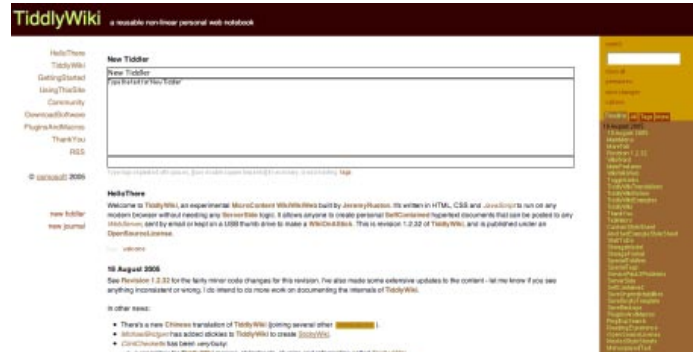
TiddlyWiki is een client-side wiki gebaseerd op XML (Extensible Markup Language) in combinatie met Javascript. Deze combinatie, die in het jargon vaak AJAX (Asynchronous JavaScript and XML) genoemd wordt, biedt veel voordelen ten opzichte van de 'oude' techniek. Zo is het mogelijk om websites nog dynamischer en gebruiksvriendelijker te maken. Uitgangspunt is dat een webapplicatie even gemakkelijk in gebruik wordt als een desktop applicatie.

Het installatieproces van TiddlyWiki laat niet veel te wensen meer over: download een 'leeg' html-bestand van de site [1] of [2] en sla het op in een willekeurige map op de harde schijf of eventueel op een USB-stick. Start vervolgens de browser op (bij voorkeur Mozilla Firefox of Safari) en vraag de index.html-pagina in de map op.

Vervolgens heb je een wiki waar je gelijk mee aan de slag kunt. Om goed met TiddlyWiki te kunnen werken, is het handig om de betekenis van de volgende woorden te weten:

- Tiddler : Een stuk informatie, ook wel micro-content genoemd, over een bepaald onderwerp.
- Tags : Steekwoorden die je kunt gebruiken om aan een Tiddler toe te voegen. Op deze manier wordt de informatie overzichtelijk ingedeeld.
- Macros : Een stuk programmacode dat meer functies kan toevoegen aan TiddlyWiki. Het gebruik van de macro << today >> is een goed voorbeeld hiervan. Deze macro zorgt ervoor dat de datum van vandaag naar het scherm geschreven wordt.

Om een nieuw item (ofwel Tiddler) aan te maken klik je op het kopje 'New Tiddler' in het menu. Geef de Tiddler vervolgens een naam (eerste vakje). De inhoud kan getypt worden in het tweede vakje. Een klik op de link 'Done' zorgt ervoor dat het artikel opgeslagen wordt.

Let op: De informatie wordt pas definitief opgeslagen als op de link 'Save Changes' in het menu aan de rechter zijkant wordt geklikt. Bij Options kan eventueel de optie Auto-save aangevinkt worden. Dat zorgt ervoor dat alles in het vervolg automatisch opgeslagen wordt. Hiervoor maakt TiddlyWiki gebruik van een cookie.

STYLESHEETS EN ANDERE AANPASSINGEN

Om het uiterlijk van TiddlyWiki aan te passen, kan gebruik gemaakt worden van stylesheets. Een aantal kant-en-klare stylesheets is te vinden op de site van TiddlyWiki. Om de stijl toe te passen, ga je als volgt te werk: Vraag de stylesheet op van de originele pagina, door de tiddler met de naam 'StyleSheet' op te vragen. Kopieer de hele inhoud hiervan. Ga vervolgens naar je eigen, lokale wiki. Maak een tiddler aan met de naam 'StyleSheet' en plak daarin de code die je zojuist gekopieerd hebt. Vervolgens wordt onmiddellijk de nieuwe stijl toegepast.

Om kopjes, menu en andere teksten aan te passen, selecteer je de tag 'SystemTiddler' uit het menu aan de rechterzijkant. Klikken op een item in die lijst opent weer een Tiddler die aangepast kan worden naar eigen smaak.

CONCLUSIE

Met TiddlyWiki haal je een wiki in huis die van alle gemakken voorzien is. De wiki-software kan bovendien overal gebruikt worden, door de bestanden bijvoorbeeld op een USB-stick te zetten. Kortom: innovatieve software, waar we nog veel van mogen verwachten.

RELEVANTE LINKS

- [1] TiddlyWiki Website, <http://tiddlywiki.com/>
- [2] TiddlyWiki in het Nederlands - <http://www.xs4all.nl/~quadsk8l/TiddlyWiki.html>

MOZILLA INTERNET - DEEL 20

In deze aflevering van Mozilla Internet bespreekt Peter D'Hollander typen software, onder meer cardware, freeware, shareware en open source software.

Door Peter D'Hollander

Er is veel te doen rond het al dan niet illegaal downloaden van bestanden en muziek. Helemaal ongelijk hebben de betrokken partijen natuurlijk niet. Immers, hoe zou jij het vinden als jouw ontwikkelingen plotseling voor niets te grabbel geworpen worden op het Internet? Zoiets noemen we diefstal – zij het dan intellectuele diefstal.

Toegegeven, de prijzen voor heel wat softwaretoepassingen zijn hoog. Toch kan het ook anders, omdat er heel wat toepassingen bestaan waarvoor je helemaal niets moet betalen – of toch een heel pak minder moet neertellen om het te kunnen gebruiken. Dergelijke toepassingen noemen we free- en shareware.

Freeware kan je gratis en voor niets gebruiken en verder distribueren. Shareware kan je eveneens vrij distribueren en gedurende een bepaalde periode (tussen de 2 tot 4 weken) uittesten. Die periode is zeker lang genoeg om te beslissen of je de software wil gebruiken – en je dus registreert – of je deze gewoon van je systeem haalt.

FREEWARE

Freeware bestaat er in een aantal versies, en dat is precies het moeilijke aan deze software. Sommige software is gratis, maar de maker verdient er wel geld aan door de spy- en andere malware die in de toepassing steken.

Anderen verdienen geld door banners toe te voegen waarin reclameboodschappen verschijnen. Een toepassing die hier tot voor kort gebruik van maakte, was de browser Opera. Daarnaast heb je een aantal freewaretoepassingen die echt gratis zijn, maar waarvan je de code niet meekrijgt en die je dus ook niet mag wijzigen. Als laatste groep heb je de open source software, waarover Livre bericht. Deze software kan gratis zijn (maar dat hoeft niet) maar wanneer je de software gebruikt, krijg je er ook de broncode bij. Dit maakt dat je zelf aanpassingen kan doorvoeren die echter meteen ook weer als open source verspreid moeten worden.

TERMINOLOGIE

Naast freeware zijn er nog heel wat andere vormen van software beschikbaar op het internet. We zetten ze hier voor jou op een rijtje:

Cardware: vergelijkbaar met freeware, met dat verschil dat de gebruiker graag een kaartje ontvangt, zodat hij weet waar zijn toepassingen allemaal gebruikt worden.

Naast Cardware beschik je over heel wat varianten, zoals flowerware of beerware. In het eerste geval verwachten ze een bloemetje, in het tweede is bier een betere keuze.

Commerciële versie: eerst betalen en dan pas proberen. Zodra je het pakket geopend hebt, kan je het niet meer terugbrengen. Gelukkig verschijnen steeds vaker Light- of demo-versies van deze software zodat je ze toch eerst kan proberen voor je over gaat tot aankoop. Soms gaat het dan om software met minder mogelijkheden, soms gaat het om dezelfde software maar kan je er niets mee opslaan.

GNU: Gnu's Not Unix valt onder het Publiek Domein. Je mag

de software enkel verdelen wanneer je de broncode meegeeft en wanneer je de namen van de originele makers laat staan. Een voorbeeld van GNU is Linux, het besturingssysteem dat steeds vaker Windows naar de kroon steekt.

Honor System: bepaal zelf hoeveel geld je betaalt voor een licentie. Het gaat hier dan vooral om software die je maar één tot maximaal enkele keren zal gebruiken, bijvoorbeeld om bladwijzers te converteren van de ene naar de andere browser.

Publiek domein: hier rust geen copyright op. Je kan het vrij gebruiken én verdelen, maar je mag er wel een prijs voor vragen. Software die binnen dit domein valt, is niet onderhevig aan de auteurswetten omdat de gebruiker van de software meteen ook aangezien wordt als de eigenaar die het programma verder mag verdelen of verkopen.

Shareware: de verspreiding is gratis, via internet of een verzameld. Pas na de evaluatieperiode registreer je en betaal je dus ook geld. Ben je niet tevreden, dan betaal je niets, maar zie je verder ook af van het gebruik van de toepassing. De prijs hangt vaak af van wat jij wenst. Enkel de sleutel aankopen kost veel minder dan dezelfde toepassing op cd toegezonden krijgen, bijvoorbeeld.

Wie dus over freeware spreekt, moet goed weten dat er verschillende soorten zijn. Soms is freeware echt wel af te raden, vanwege de spy- en andere malware die erin voor kan komen. We raden jullie daarom ook aan vooral te werken met open source Software, zoals de browser Firefox. Firefox is overigens een vreemde eend in de bijt, op de keper beschouwd. Het is begonnen als een commerciële toepassing (Netscape). Lange tijd heeft dit bedrijf de markt van de browsers overheerst, tot Internet Explorer kwam opzetten en Netscape uiteindelijk de das heeft omgedaan. Laten we overigens duidelijk zijn: de reden dat Netscape gefaald heeft, ligt in de eerste plaats aan Netscape zelf. Om te overleven werd Firefox op poten gezet als Open Source Project. Ondertussen zijn we al toe aan versie 1.5 en heeft Firefox een aanzienlijk marktaandeel veroverd. Daarmee is meteen bewezen dat freeware toepassingen in het algemeen, en open source software in het bijzonder, op een aantal punten erg sterk naar voor kunnen komen.

WIE ZOEKT DIE VINDT...

We gaan geen nieuw overzicht geven van de mogelijke zoekopties, zover gaan we ditmaal niet meer. Toch is het ook hier niet zo ingewikkeld om de juiste software op te snorren via een degelijke zoekmachine zoals Yahoo!; Google of Altavista. Geef als zoekterm maar eens shareware of freeware of open source software in. Zo leverde bijvoorbeeld de term "Open Source Software" 21.300 resultaten op in Google. Een dergelijke zoektocht levert niet enkel bruikbare links op naar specifieke software, maar zorgt er ook voor dat je op interessante websites terecht komt (zoals Livre) waar je meer informatie kan terugvinden over dit specifieke onderwerp.

Wie een overzicht wil van open source projecten, moet zeker

MOZILLA INTERNET - DEEL 20

eens gaan kijken op <http://sourceforge.net/>. Sourceforge staat erom bekend om kwalitatief hoogstaande open source projecten te herbergen. Toch is het ook hier uitkijken, want projecten die door een enkeling of een kleine groep gedragen worden, worden ook net zo plots weer stopgezet. Het spreekt dan ook voor zichzelf dat je bij gebruik van open source software vooral kijkt of deze de open standaarden volgen. Zodra de software hieraan voldoet, kan je gemakkelijk emigreren naar andere toepassingen die deze standaarden eveneens ondersteunen, zodat je nooit problemen krijgt met software die plots verdwijnt. Het gaat hier overigens niet enkel om kleine projecten die zo verdwijnen. Netscape heeft er na versie 7.1 ook de brui aan gegeven, om pas twee jaar later weer met versie 7.2 de draad terug op te pikken.

MIRRORSITES

Populaire servers krijgen vaak een mirrorsite. Op deze site staan dan, met enige vertraging, dezelfde bestanden als op de originele site. Een mirrorsite heeft het voordeel dat je de bestanden sneller kan downloaden, omdat de afstand tussen jouw systeem en die server minder groot is dan de afstand tussen jouw systeem en de originele server. Toch hangt er hier ook een nadeel aan vast. Een mirrorsite heeft namelijk altijd af te rekenen met een zekere 'vertraging' bij het aanbieden van de content van de originele site.

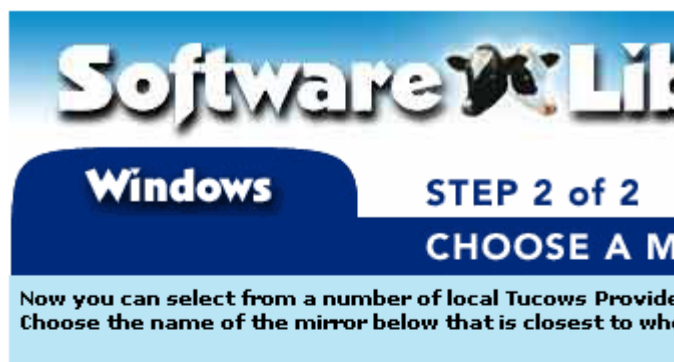
Een voorbeeld maakt het misschien duidelijker: we hebben een originele site waar allerlei degelijke software op terug te vinden is. Denk daarbij maar eens aan Tucows (<http://www.tucows.com>). Stel dat we zowel in België als in Nederland een mirrorsite hebben. Eentje wordt er vijf maal per dag aangepast aan de inhoud van de originele versie en de andere krijgt zes updates. Bij vijf updates betekent dit dat de site om de 4,8 uur aangepast wordt. Bij zes updates gebeurt dit om de 4 uur. De kans dat je op de mirrorsite die tot 6 maal per dag geupdate wordt, ook de meest recente software terug kan vinden, is misschien niet zo gigantisch veel groter, maar ze is wel reëel. Daar komt nog eens bij dat sommige mirrorsites maar vier of zelfs maar drie keer per dag een update krijgen, wat in ons geval betekent dat we over een verdubbeling spreken, wat tijd betreft. 4 of 8 uur kan een hele boterham zijn. Het is daarom niet altijd zo dat je automatisch het best uit bent met de server te kiezen die geografisch het dichtst bij jou zit. Soms kan een server die een beetje verder zit, toch betere resultaten opleveren, omdat je tot twee maal meer kans hebt dat deze site net zo up to date is als de originele site.

Wil jij bijvoorbeeld graag weten waar de beste mirrorsites zitten die de inhoud van Tucows aanbieden, kan je jouw geografische locatie opgeven via: <http://download.tucows.com/perl/window95.html?Target=index.html>

CRASHEN

Freeware-toepassingen die we gemakkelijk kunnen vertrouwen, bestaan er in allerlei maten en gewichten. Denk aan OpenOffice.org, The GIMP, maar ook aan bijvoorbeeld Firefox.

Toch zal je waarschijnlijk heel wat vrienden hebben die je vertellen dat het installeren van share- en freeware een gevaar-

The following is a list of mirrors found in Netherlands

MIRROR NAME	CITY NAME
Wish	Amsterdam
XS4ALL Internet BV	Amsterdam
Planet Internet	Amsterdam
BIT BV	Ede
Essent Kabelcom	Groningen
IntroWeb	Hengelo
CAIWAY	Naaldwijk
easynet Nederland	Rotterdam
Luna.nl BV	Rotterdam
de Kooi Internet Diensten B.V.	Ruinen
Surfnet	Utrecht

lijke zaak is. Een aantal problemen hebben we al aangekaart: de spy- en andere malware. Maar ook het mogelijke crashen van de computer, zal ongetwijfeld worden aangehaald. Weet dat je vrienden overschot van gelijk hebben, maar dat ze de bal toch kilometers verkeerd slaan. Ze zijn namelijk ook één klein detail vergeten te vermelden. Wanneer je alle freeware download en installeert die je tegenkomt, zal je Register er een ware indigestie aan overhouden. Overdaad schaad en dat geldt nu ook eenmaal bij Windows. Het is niet omdat ze gratis zijn, dat je ze absoluut moet installeren. Zelfs bij het correct deïnstalleren blijven sporen achter die je register vervuilen en je systeem hopeloos vertragen. Dit overkomt je overigens niet enkel met freeware (of andere -ware). Mocht je hetzelfde doen met commerciële software, gaat je systeem op een dag ook onherroepelijk onderuit...

CONCLUSIE

Freeware is handig, wanneer je het met mate weet te gebruiken en er heel omzichtig mee omspringt. Download niet zomaar alles wat ze je aanbieden en vraag jezelf eerst af of je er wel wat aan hebt. Is dat het geval en ga je het veelvuldig gebruiken, dan is het een zinvolle keuze om met freeware aan de slag te gaan. Vooral de testperiode is hierbij handig, omdat je zo voor jezelf kan uitmaken of de toepassing echt wel geeft wat het belooft. Op dat punt hoeft je je bij trials, demo's, share- en freeware niet te veel zorgen meer te maken: je ontdekt snel genoeg of de software wel echt iets voor jou is.

EXTENSIES IN MOZILLA - DEEL 20

Mozilla kan je uitbreiden met extensies. Deze extensies kunnen op alle lagen in Mozilla worden ingebouwd. Of het nu een extensie gaat om een extra werkbalk te maken of om een extra onderdeel in een menu dat weer toegang geeft tot extra functionaliteit. Ook kan het een manier zijn om bepaalde instellingen eenvoudiger te wijzigen. De mogelijkheden zijn vrijwel eindeloos als het op Mozilla-extensies aankomt.

Door Martijn Weisbeek

GEEF TABBLADEN EEN ANDER UITERLIJK

Met PageStyle2tab geef je de tabbladen van Firefox een ander uiterlijk. Het leuke is dat zij het uiterlijk van de website die in het betreffende tabblad geladen is aannemen. Heeft een website een zwarte achtergrond, dan zal het tabblad zwart kleuren. Heeft een website een achtergrondafbeelding dan wordt die ook in het tabblad getoond. De meeste tabbladen zullen wit-gekleurd worden aangezien veel websites een witte achtergrond hebben, maar zo af en toe zit er een leuke achtergrondafbeelding of een andere kleur tussen. <http://membres.lycos.fr/sethnakht/#PageTheme2Tab>

NOOIT MEER IETS VERGETEN

ReminderFox kun je gebruiken om jezelf ergens aan te herinneren. Dat kan een gebeurtenis op een bepaalde datum zijn, zoals een verjaardag of een afspraak. Met ReminderFox kun je ook een lijst bijhouden van wat je nog moet doen. ReminderFox nestelt zich na installatie in de statusbalk van het programma waarin het geïnstalleerd is. Met de recente versie is het ook mogelijk om ReminderFox in Thunderbird te installeren. Misschien hoort het daar zelfs nog wel meer thuis, aangezien mensen die Microsoft Outlook gewend zijn ook wel hun agenda in Thunderbird bij zouden willen houden. De Lightning-software van Mozilla moet echte agenda-functionaliteit aan Thunderbird toevoegen, maar tot die tijd kan ReminderFox misschien wel voldoen. <http://reminderfox.mozdev.org/>

BAAS OVER JE EIGEN STATUSBALK

Veel extensies plaatsen een icoontje in de statusbalk van je browser. Als je veel extensies installeert, dan kan het voorkomen dat door het woud aan icoontjes de statusbalk de eigenlijke functie verliest. Zo kan het zijn je niet meer kunt zien naar welke website een bepaalde koppeling verwijst. Uiteraard kun je dan een extensie die te veel ruimte inneemt uitschakelen. Maar je kunt er ook voor kiezen om het betreffende icoon van de statusbalk te verwijderen. Daarvoor is de extensie <http://www.beggarchooser.com/firefox/#osb|Organize Status Bar>

VRIENDELIJKE TITELS

Zojuist hebben we verteld hoe je je statusbalk anders kunt indelen, maar stel dat je je statusbalk liever helemaal verbergt. Of dat je in je statusbalk helemaal geen ruimte meer over hebt om fatsoenlijk te kunnen zien waar een koppeling op een website naar verwijst. Dan komt de <http://relativity17.oddcrap.org/zephyr/NiceTitles.xpi> Nice Title-extensie goed van pas. Als je dan met je muis over een koppeling beweegt, dan wordt er een klein doorzichtig blokje getoond met daarin de tekst van de koppeling en waar deze naartoe verwijst. Zo weet je ook zonder de statusbalk waar je op klikt. Beweeg je de muisaanwijzer weg van de koppeling dan verdwijnt het blokje ook weer.

KOPIEER DE OMSCHRIJVING VAN EEN KOPPELING

Als je in Firefox met de rechtermuisknop op een koppeling naar een andere website klikt, dan krijg je een contextmenu met diverse mogelijkheden. Je kunt de "Koppeling opslaan als", de "Koppeling versturen", de "Koppelingslocatie kopiëren", maar wat moet je doen als je de tekst van de koppeling wilt kopiëren? Dat gaat nog op de gebruikelijke manier: je kopieert de tekst van de koppeling in de website en kopieert deze. Alleen is het wel eens lastig om die tekst te selecteren zonder dat je op de koppeling zelf klikt. Daarnaast wil het ook nog wel gebeuren dat je een spatie voor of achter de tekst mee selecteert en zo ook mee kopieert. Daarom heeft Martijn Kooij (alias Captain Caveman) hier een extensie voor geschreven: http://www.captaincaveman.nl/content_extensions.aspx Copy Link Name. Die voegt de optie "Kopieer Link Naam" toe aan het contextmenu van Firefox. Zo kun je ook hiervoor met de rechtermuisknop op de koppeling klikken en dan snel de tekst kopiëren.

EXTENSIE-ERVARINGEN

Bevallen de extensies die hierboven beschreven worden? Heb je zelf een suggestie voor een extensie die we zouden moeten bespreken? Meld het dan in het <http://www.mozbrowser.nl/forum/viewforum.php?f=8> Extensies-forum van MozBrowser.

Advertentie

MozBrowser

nl-be
Voor en door Mozilla gebruikers

MOZILLA TIPS – DEEL 15 (SLOT)

Mozilla-producten, vooral Firefox en Thunderbird, staan bekend om hun uitbreidbaarheid. Firefox en Thunderbird bevatten alles wat nodig is om de dingen te doen die je echt nodig hebt, maar zijn verder helemaal uit te breiden en naar eigen smaak aan te passen via verborgen instellingen. Daarnaast zijn er ook functies in Mozilla-producten waar veel mensen nog nooit van gehoord hebben of zijn functies op zo'n manier te combineren dat er veel meer mogelijk is dan je in eerste instantie denkt. In deze rubriek hebben de afgelopen maanden tips en trucs gestaan om deze verborgen, onbekende of gecombineerde instellingen van Firefox, Thunderbird en andere Mozilla-producten beter te leren kennen en te gebruiken.

Door Gert-Paul van der Beek

De laatste PDF-versie van Livre, met daarin ook de laatste aflevering van Mozilla-tips. Misschien zul je het wel gaan missen. De tips zijn in ieder geval nog gebundeld te krijgen, maar misschien verschijnen ze nog wel eens op een gemakkelijkere bereikbare manier op internet. Bijvoorbeeld als onderdeel van een website zodat je ook makkelijk de tips kunt doorzoeken, tips van bepaalde niveau's kunt bekijken et cetera. Als dit gerealiseerd wordt, dan zal daar ook wel wat op livre.nl over te lezen zijn. Dus houdt de website vooral in de gaten.

In deze laatste editie wil ik eens niet naar losse tips gaan kijken, maar vooral naar manieren om Firefox te versnellen. Je kunt hiervoor programma's als FireTune, FasterFox, Flexbeta Firetweaker of de Firefox preloader gebruiken. Sommige van deze programma's werken ongeveer hetzelfde. Ik wil ze eens met jullie onder de loep nemen om te kijken wat ze nou precies doen en of het slim is om de programma's te installeren.

FASTERFOX

Fasterfox is een extensie voor Mozilla Firefox, die in eerste instantie niet heel vele mogelijkheden biedt. In de extensie-opties is het mogelijk om te selecteren hoe je Firefox wilt optimaliseren (met de mogelijkheden standaard – wat sneller – snel-turbo). Als je echter aangeeft de instellingen zelf in te willen stellen, dan zie je welke instellingen Fasterfox precies instelt. Op [2] is een overzicht te vinden van de standaardinstellingen bij een bepaalde modus en hieronder zal ik eens kijken wat die instellingen nou precies met Firefox doen. We kunnen dan daarna kijken hoe de andere programma's omgaan met deze instellingen, want qua opties lijken ze vaak veel op elkaar.

Cache - Buffer

Onder deze categorie kun je aangeven om je buffergegevens voor DNS en de buffer van Firefox aan te passen. Een DNS zorgt ervoor dat de domeinnamen die je intypt worden vertaald naar een IP-adres, het eigen adres van een computer op het Internet. Iedere keer als je zo'n domeinnaam intypt, zal er met een DNS-server verbonden moeten worden om zo door te verwijzen naar het juiste IP. Door de buffer hier te vergroten gebeurt dit minder snel.

In Firefox is dit ook wel te doen, maar dan via de verborgen instellingen **network.dnsCacheEntries** en **network.DnsCacheExpiration**. Als een DNS wordt aangepast, dan zul je dit dus minder snel merken, maar Firefox zal minder vaak verbinding hoeven te maken met een DNS-server. Het aanpassen van deze instellingen kan derhalve geen kwaad.

Connection - Verbinding

In dit tabblad kun je aangeven hoeveel verbindingen Firefox moet aangaan met het Internet om dingen te kunnen laden. Standaard staan de instellingen hier goed, maar je moet hier oppassen om de aantallen niet te veel te verhogen. Hoe meer verbindingen er namelijk openstaan, hoe sneller er gedownload wordt, maar ook hoe drukker de server het heeft. Het gaat hier om de instellingen **network.http.max-connections**, **network.http.max-connections-per-server**, etc.

Als je een snelle internetverbinding hebt, dan kun je deze waardes dus verhogen, maar het is aangeraden hier van af te blijven. Als je dit gaat aanpassen zal de belasting van web servers ook toenemen.

Pipelining

Pipelining is een techniek die internetten veel sneller kan laten werken, maar die nog niet door alle web servers ondersteund wordt. Dat is de reden dat dit niet standaard aanstaat, maar Fasterfox doet dat wel.

Op [3] is meer informatie over pipelining. Houdt er wel rekening mee dat sommige servers of proxies er niet goed mee overweg kunnen.

MOZILLA TIPS – DEEL 15 (SLOT)

Rendering

Via rendering kun je dingen aanpassen die bepalen hoe Firefox een bepaalde pagina weergeeft. Allereerst zijn er instellingen voor fastback, een nieuwe functie in Firefox 1.5. Nu wordt ook de structuur van een pagina opgeslagen, zodat pagina's sneller weergegeven lijken te worden als je de terug- of vooruitknop gebruikt. Je kunt hier instellen hoeveel pagina's Firefox moet opslaan. Daarnaast is in te stellen hoe snel pagina's weergegeven moeten worden. Firefox wacht hier vaak even mee, maar het lijkt sneller als je direct begint met weergeven van een pagina. Verschil is wel dat je daarom bijvoorbeeld ook afbeeldingen makkelijker van formaat ziet wijzigen. Daarnaast kun je submenu's wijzigen.

Prefetching

Als laatste functie van Fasterfox is er de prefetching waarmee Fasterfox alvast andere webpagina's in de buffer laadt. Hiermee gaat het surfen sneller, maar belast je ook gewoon web servers veel meer. Hoewel het heel relaxed lijkt, is het niet aan te raden deze functie te gebruiken. Het levert voor anderen meer problemen op dan dat het jezelf voordelen biedt.

Naast deze functies biedt FireTune voor gebruikers van Firefox 1.0.x ook nog een voordeel: popupvenster vanuit plugins worden ook geblokkeerd. In Firefox 1.5 zit dit standaard ingebouwd, maar zo is de functionaliteit ook gedeeltelijk voor oudere versies beschikbaar.

Fasterfox is te downloaden vanaf [1] en is ook in het Nederlands beschikbaar.

FIRETUNE

FireTune is een programma dat superveel op Fasterfox lijkt, maar uiteindelijk minder opties biedt. Je kunt namelijk ook instellen wat voor computer of wat voor verbinding je hebt, maar precieze instellingen zoals met Fasterfox daarnaast ook mogelijk zijn, missen hier. Voordeel is wel dat je je instellingen kunt opslaan en zo makkelijk wat kunt terughalen als het fout gaat. Bij Fasterfox kun je als alternatief de standaardinstellingen van Firefox weer gebruiken.

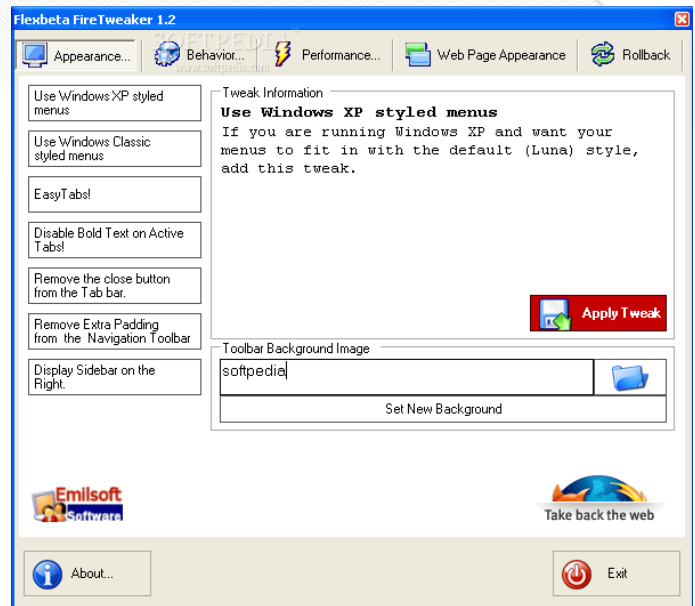
Naast deze opties biedt FireTune nog wat configuratiemogelijkheden aan, bijvoorbeeld om de prefetchoptie van Windows XP te gebruiken of om tweaks voor iedereen toe te passen. Het is niet duidelijk om welke instellingen het hier gaat. Ondertussen is bekend dat die prefetchoptie niets toevoegde, net als er een tijd geleden een gerucht was dat je door een oude instelling van de suite Firefox kon optimaliseren.

FireTune is te downloaden vanaf [3]

FLEXBETA FIRETWEAKER

Flexbeta FireTweaker is een tooltje net als FireTune, maar biedt ook meer andere tweaks dan FireTune. Uiteindelijk lijkt dit programma dus meer mogelijkheden te bieden. Als je snel wat meer dingen wilt instellen, zonder tweaks voor about:config, dan is het programma goed te gebruiken.

Flexbeta FireTweaker is te downloaden vanaf [4]

FIREFOX PRELOADER

De Firefox Preloader probeert Firefox op te laten starten met de start van Windows, net als dat met Internet Explorer wordt gedaan. Het programma geeft alleen te veel problemen, omdat het laden van Firefox niet altijd goed gaat.

Als je computer echt zo oud is dat Firefox erg langzaam opstart, is het misschien een goed idee om te proberen hoe het werkt, maar als de opstarttijd van Firefox niet heel langzaam is (bijvoorbeeld 6 seconden), dan is het denk ik niet de moeite waard.

Firefox Preloader is te downloaden vanaf [5]

CONCLUSIE

De programma's werken wel, maar Firefox biedt wel de beste standaardinstellingen. Veel dingen zijn afhankelijk van verbinding en de snelheid van je computer. Het beste is om in ieder geval niet voor de snelste instelling van het programma te gaan, omdat het ook voor de websites veel meer activiteit vereist.

Voor Fasterfox lijkt de tweede optie (Corteous – Minimaal) te kiezen, zodat het voor allebei wat beter gaat werken.

Voor de andere programma's gelden gelijke adviezen.

LINKS

- [1] <http://fasterfox.mozdev.org/> Fasterfox
- [2] <http://fasterfox.mozdev.org/fasterfox.pdf> Instellingen van Fasterfox
- [3] <http://www.mozilla.org/projects/netlib/http/pipelining-faq.html> Informatie over pipelining
- [4] <http://www.totalidea.com/freestuff4.htm> FireTune
- [5] <http://www.emilsoft.net/products/firetweaker.php> FireTweaker
- [6] <https://sourceforge.net/projects/ffpreloader/> Firefox preloader